

R.A. KERN

AANVULLING

op de

CATALOGUS

van de

*Boegineesche, tot den I La Galigo-
cyclus behoorende handschriften*

der

Leidsche Universiteitsbibliotheek

*alsmede van die in andere
Europeesche bibliotheken*

Leiden
1999

A IVa

Cod. 5453

Zonder titel.

Orig. hs., 13 1/2 x 17 cm, 105 blz, 16 r. per blz.

INHOUD:

Sawérigading bezoekt Maluku, Sunra ri adja, Kelling, Tessililu, Marapettang, Matoanging, Taranati

Onvolledig, het begin ontbreekt; hiaat tussen blz. 38 en 39. Enkele bladen beschadigd met tekstverlies. Eindigt abrupt, het hs. is echter niet langer geweest. Op de laatste, blanke bladzijde staat in het hs. van Arûng Pantjana, vorstin van Tanette: *Sure' polé ri Salémo-telloe* (Geschrift afkomstig van Salémotelloe (waarschijnlijk naam van een plaats in Tanétté). 't Meest voor de hand ligt dat de vorstin het hs. heeft geschonken aan Dr. B.F. Matthes en het van dezen in de Leidse Universiteitsbibliotheek is beland.

In het grote I La Galigo-hs., no. 188 van het Nederlandsch Bijbelgenootschap (Universiteitsbibliotheek Leiden) wordt de reis waarvan in het onderhavige hs. een deel beschreven wordt, in haar geheel in een doorlopend verhaal medegedeeld. Dit gedeelte is te vinden in deel IV en V (Cat. Matthes blz. 74, Boeg. Chrestomathie blz. 256). Een paralleltekst van een onderdeel is A V Bezoek aan Sunra (Cat. I La Galigo blz. 90, 91).

Bataralattu', vorst van Luwu' heeft zijn zoon Sawérigading met een groot schip, de *wakka tana*,¹ uitgezonden op een kruistocht naar de oostelijke zeeën om kundigheden en levenservaring op te doen. De geheime bedoeling is hem van zijn tweelingzuster Wé Tenriabéng verwijderd te houden. Men vreest dat hij op haar verliefd zal worden, wat heilloze gevolgen voor het rijk zou kunnen hebben.

Na enige andere landen bezocht te hebben komt Sawérigading in Maluku.

---

¹ Als Sawérigading in Luwu' terugkeert, is de *wakka tana* opgevaren. Om vervolgens de reis van Luwu' naar Tjina te kunnen doen, moet een nieuw schip gebouwd worden. De bouwgeschiedenis daarvan vormt een uitvoerig verhaal, waarvan meerdere teksten bestaan, zie o.a. A XIV-XVI.

La Ma'daremmeng, de vorst van dat land ontvangt hem zeer hartelijk met vele eerbewijzen. In Maloku bevinden zich 500 lieden die als levende palen waaraan offerbuffels worden vastgebonden dienst doen. Sawérigading bewerkt hun vrijlating.

¹ (Begin van het hs.) De vrijgelatenen betuigen hun dank. Sawérigading verzoekt La Ma'daremmeng zijn tatouering door te laten gaan. (Deze had enigen tijd geleden aan vele vorsten uitnodigingen om bij het feest tegenwoordig te zijn rondgezonden. Toen Sawérigading onverwacht kwam, had La Ma'daremmeng overwogen het feest niet door te laten gaan, vreemde dat de gasten in eerbewijzen jegens den nazaat van den *manurung* Batara Guru te kort zouden schieten; met name was hij voor I La Galigo, den vorst van Kelling, in dit opzicht beducht). La Ma'daremmeng is over deze woorden van Sawérigading zeer verheugd.

² De gasten van overzee komen achtereenvolgens aan. Als eerste verschijnt Wé Tenriwale' Daéng Sagala van Malatunrung ten paleize. Haar echtgenoot houdt zich op den achtergrond. (De reden zal later blijken)

⁵ Als alle gasten zijn aangekomen wordt een maaltijd opgediend. Sawérigading is nu 7 maanden in Maloku. Na het maal gaat men naar het hanenperk.

Er worden voorbereidingen getroffen voor het tatoueren: De deskundige wordt opgehaald. La Ma'daremmeng wordt gebaad en daarna heeft het tatoueren plaats op de *lamming* (zetel) vóór de hoofdpaal van het paleis. ⁸ De aanwezigen komen in een lange rij den deskundige, onder het opnoemen van de geschenken die zij willen geven, prijzen. La Ma'daremmeng wordt weder gebaad, dit geschiedt nu ook met Sawérigading en zijn beide voornaamste volgelingen en neven La Pananrâng en La Sinilélé.²

¹⁶ La Ma'daremmeng wil thans het feest beëindigen. Er wordt eten opgedragen. ¹⁹ Na afloop volgen hanengevechten. ²¹ I La Galigo van Kelling wil tegen Sawérigading kampen; doch deze heeft er geen oren naar, hij heeft geen haan bij zich. Tenslotte laat hij zich, door het onbeschofte optreden van I La Galigo geprikkeld, overhalen met een geleenden haan den strijd aan te binden. Zijn haan verliest. I La Galigo barst in laatdunkende taal uit, wat Sawérigading doet zeggen: ²⁶ "Als ik later een zoon krijg, zal ik hem I La Galigo To Boto' (dobbelaar) noemen naar de vorst van Kelling. Hij zal een even onbeschofte natuur als de man aan wien hij zijn naam zal ontlennen hebben en even opge-

---

² Er heerst verwarring in de namen, zodat het soms schijnt of de zoon van La Ma'daremmeng getatoueed is.

blazen tegen vrouwen zijn.”³

²⁷ Bij een volgende ronde wordt de haan van I La Galigo gedood. Sawérigading verlaat het hanenperk en zegt zijn dienaren voor hem afscheid te nemen van I La Galigo te nemen. ²⁸ Hij weigert zelf te komen.

³⁰ La Pananrâng en La Sinilélé slaan La Tenroadji drie maal met de onderkant van hun saroeng in het gezicht. Het feest loopt ten einde, de gasten ontvangen afscheidsgeschenken. La Tenroadji laat zijn echtgenote weten dat hij vooruit maar Malatunrung wil terugkeren om toebereidselen voor de ontvangst van Sawérigading te maken. ³¹ Het bericht ontvangende zegt zij naar Wawo Émpong, haar erfland, te zullen gaan. ⁴ Er heeft nog een afscheidmaal plaats en dan gaan de gasten sloop om naar hun landen terug te keren.

³³ Wé Tenriwale' is nog in het paleis te Maluku achtergebleven. La Ma'daremmeng en echtgenote verlenen hun bemiddeling bij het plan van Sawérigading haar te benaderen. Zij verzet zich heftig maar wordt gedwongen aan zijn lusten toe te geven. Hij wil haar meenemen naar Luwu', maar zij weigert volstandig haar echtgenoot en kind in de steek te laten en vaart, als zij de kans schoon ziet, weg.

Hier is een hiaat, die uit het grote I La Galigo-hs. kan worden aangevuld.

⁴¹ Sawérigading wil haar achterna, maar wordt van dit plan afgebracht door zijn beide getrouwen en La Ma'daremmeng die hem op zijn verderen tocht wil vergezellen. Na drie jaar in Maluku geweest te zijn en Moluks dansen alsmede de wijze van kleding dragen waarvoor Sama vermaard is, geleerd te hebben, vaart hij, vergezeld van La Ma'daremmeng verder. Zijn vrouw gaat naar haar plaats Sama (soort dubbel-monarchie met Maluku) om de komst van Sawérigading voor te bereiden (die echter niet komt).

⁴⁹ Het volgende land dat Sawérigading aandoet is Sunra ri lau'. Hij vraagt welk land dit is. De bewoners van het paleis zijn juist in de rivier waar hij geankerd ligt, aan het baden. De vorst van het land, La Sawunglangi', ontvangt Sawérigading's boden op de hanenvechtbaan. Hij vertelt dat hij in drie jaar geen grote feesten in andere landen heeft bijgewoond, hij heeft steeds vervangers met hanen erheen gezonden, steeds verwachtende dat Sawérigading bij hem op

---

³ Hier wordt de oorsprong van den naam I La Galigo gegeven. De lateren I La Galigo is inderdaad als hier beschreven. In alle verhalen waarin hij een belangrijke rol speelt, wordt hij zo ongunstig voorgesteld. 't Blijft onopgelost waarom de I La Galigo-cyclus naar hem heet. Want de ware held is voor en na Sawérigading die steeds als de voornaamste figuur beschreven wordt.

⁴ Te vinden in het grote hs. no. 188 van het Nederlandsch Bijbelgenootschap (Cat. Gal., blz. 1008)

bezoek zou komen. Hij gaat naar het paleis om zijn vrouw te zeggen het paleis en de hanenvechtbaan op te knappen met behulp der *bissu*'s. Hij begeeft zich vervolgens aan boord om Sawérigading te verzoeken aan land te komen. Deze gaat in staatsie met volle muziek aan wal, de stoet gaat driemaal rond enz., kortom, het is een plechtige intocht met alle ceremonieën daaraan verbonden, Sawérigading gaat tenslotte het paleis binnen, alwaar dranken en spijzen worden aangeboden. Sawérigading wil eerst niet eten. La Sawunglangi' zendt nu zijn echtgenote uit om de *oro sada* (iemand van een ander volk met twee hoofden)⁵⁷ te roepen en dien aan Sawérigading aan te bieden, dan zal hij wel willen eten. – Aldus geschiedt, maar Sawérigading stelt de voorwaarde uit één klapperdop met La Sawunglangi' te willen drinken. Beide vorsten eten tesaamen met La Ma'daremmeng van één blad met eten. Er volgen hanengevechten.

⁶⁰ La Ma'daremmeng vestigt er de aandacht op dat het paleis van La Sawunglangi' een wonder is met honderd vakken.⁵ Beschreven. Sawérigading wil in Luwu' een paleis naar dit model bouwen. Hij gaat vervolgens een kijkje op de pasar nemen en na nog een heerlijk bad genomen te hebben, kijkt hij naar de vogels van diverse pluimage. Hij zou er wel naar Luwu' mee willen nemen. Hij acht het ogenblik gekomen verder te gaan, hij is nu meer dan drie maanden in Sunra geweest. La Sawunglangi' zorgt dat zijn schip wordt uitgerust. Er wordt een afscheidsmaal gehouden. Sawérigading en La Sawunglangi's echtgenote I Da Tempinra wisselen beleefdheden, en ⁶⁹ hij begeeft zich naar zijn schip en zeilt weg.

Na drie maanden wordt Kelling bereikt. La Sawunglangi' maakt de reis mede evenals La Ma'daremmeng. Dit land heeft allerlei bijzonderheden. De bladeren der bomen veranderen drie maal per dag van voorkomen, net als in het geestenland enz. Van af het schip is allerlei op het land te zien, waarvan La Ma'daremmeng uitleg geeft, zij het met weezin. Wat er uitziet als een berg is een *ula ménréli* (bonte slang met twee koppen) *sawa sinempa'* (soort mythische slang met afwerende kracht).⁶ Zij doet noodweer en onweer neerdalen. Er is verder iets als een dalende zon te zien, het is een gulden krabbe die op de aarde stofgoud wordt, vernielende schepen die de zielen van vorstenzonen vernielen.⁷ Als de krabbe haar gat binnengaat, dan stijgt de vloed over het Boeginese land (*tana ugi'*), om weer weg te ebben als zij haar gat verlaat. Onmiddelijk daalt noodweer neer en het wordt stikdonker. Sawérigading laat sirihpruimen gereed

---

⁵ Van dit wonder der (Boeginese) wereld is telkens sprake.

⁶ Naar het schijnt wordt met deze twee namen één en hetzelfde dier voorgesteld.

⁷ Letterlijke vertaling. Onduidelijk wat bedoeld wordt.

maken. De *puwang*'s van Luwu' en Ware' (die aan boord blijken te zijn) offeren aan de zee, zonder resultaat. Dan spreekt Sawérigading een spreuk uit in ceremonieel ornaat, de bissu's verrichten wat der bissu's is, ook hij offert aan de zee, ook mensen, en roept zijn voorouders aan. Het noodweer houdt op. Sawérigading wijt het noodweer aan I La Galigo, den vorst van Kelling, die het niet heeft tegengehouden. Hij zal eens tonen dat hij een nazaat van een *manurung* is, spreekt een spreuk uit, ontketent onweer en hemelvuur en laat het water van de zee stijgen tot de bergen van Kelling, zodat zijn schip daar komt. Op aandringen zijner gezellen laat hij het noodweer weer ophouden.

⁸⁰ Sawérigading wil nu aan land gaan, maar zijn gezellen weerhouden hem.⁸
Zoo vaart men verder zonder I La Galigo ontmoet te hebben.

Na zeven maanden bereikt men Tessililu. Sawérigading gaat in staatsie aan land. La Rumpangméga, de vorst, bevindt zich in de ontvangzaal. Hij gaat snel naar het paleis om zijn echtgenote te zeggen vertrekken in gereedheid te brengen en daalt weer af naar de ontvangzaal om Sawérigading gastvrijheid in het paleis aan te bieden. Deze verontschuldigt zich, hij wil ten spoedigste doorvaren naar Marapettang. De genoten menen dat het niet aangaat het aanbod af te slaan. Als altijd volgt hij den goeden raad en ⁸⁷ gaat met de gebruikelijke eerbewijzen naar het paleis, waar Tenripamarang hem welkom heet en een gastmaal wordt gegeven. Sawérigading heeft gelegenheid de schatten in het paleis op te nemen. Midden in het land glinstert een goudberg. La Rumpangméga stelt hem voor drie maanden in het land te blijven evenals in Sunra, hij zal dan de reis met hem vervolgen naar Marapettang. Op advies zijner beide trouwe gezellen stemt Sawérigading toe. La Rumpangméga wil nu zorgen dat zijn schip met levensmiddelen bevracht wordt voor de verdere reis, in de eerste plaats naar Djawa ri lau'.

⁹¹ Na drie maanden uitstekend verzorgd te zijn, wil Sawérigading verder varen. La Rumpangméga stelt een groot aantal schepen beschikbaar en zal zelf meevaren. Sawérigading neemt afscheid van Tenripamarang. De vloot vaart weg. In volle zee gekomen wordt de vogel La Dunrung séreng losgelaten om het land vooruit te verkennen. Na twee maanden komt men vóór Matoanging. La Mapapuli' staat op het strand te wachten. Sawérigading is dadelijk bereid het land te bezoeken. De echtgenote van La Mapapuli' wacht hem ten paleize met een onthaal.

---

⁸ La Ma'daremmeng merkt op dat het schip driemaal naar Lapi'tana, een land der Onderwereld, gezonken is en driemaal in de Onderwereld is rondgegaan. – Hiervan is uit andere teksten niets bekend.

Sawérigading verblijft drie maanden in het land en zet dan de voort.⁹⁷ Eenmaal uit de kustwateren wordt La Dunrung séreng weer als verkenners uitgezonden. Vijf maanden later is men in Taranati'. Datu mawali ziet het schip van Sawérigading van uit het paleis op de rede liggen. Hij waarschuwt zijn echtgenote het paleis op te knappen en gaat zelf Sawérigading aan boord verwelkomen. Tezamen gaan zij, onder het klinken der muziek naar het paleis.¹⁰¹ Het is een zeer kostbaar gebouw. De vrouwen gaan juist baden. Tenriparola, de echtgenote van den vorst, nodigt Sawérigading uit te eten.

Na drie maanden acht Sawérigading den tijd gekomen verder te gaan.¹⁰⁴ Zeven maanden vaart men en is dan gekomen vóór Positana bij de plaats waar het water der zee wegzinkt. Hier staan een hoge berg en vele bomen .....
(Volgen nog enkele regels beschadigde tekst)⁹

NAAMLIJST

1. LA MADUNGKELLENG TOAPANJOMPA OPUNA WARE' OPUNA LUWU' (SAWÉRIGADING).
2. LA PANANRÂNG TO SULOLIPU, 1e raadsman en neef van 1.
3. LA SINILÉLÉ TO PALINNARENG, 2e raadsman en neef van 1.
4. LA MA'SAGUNI, volgeling en neef van 1.
5. PANRITA UGI', volgeling en neef van 1.
6. LA MA'DAREMMENG TOALAPUA, vorst van Maloku en Sama.
7. I DA MUTIA WÉ TABATJINA, echtgenote van 6.
8. MUTIA TJAMMING (en LAMMING) DETTIA ULENG DAÉNG PATAPPA, dochter van 6 en 7.
9. LA MA'LAPUA, zoon van 6 en 7.
10. TOADAREMMENG, vader van 6.
11. LA TENRIPEPPANG TOAPAMADENG, 1e dienaar van 6.
12. LA SA(W)UNGLANGI' TO PATAWARI, vorst van Sunra ri lau'.
13. WÉ TEMMA'LIWA I DA TEMPINRA, echtgenote van 12.
14. I LA GALIGO TO KELLING TO TENRIWALE', vorst van KELLING, volgens den naam vader van 16.
15. LA TENROADJI TO TAPPUMASA van MALATUNRUNG.

---

⁹ Het vervolg van de reis tot Sawérigading's terugkeer in Luwu' is te vinden in het grote hs. van het Nederl. Bijbelgenootschap no. 188 deel V (Cat. Matthes blz. 75, Boeg. Chrestomathie III 258).

16. WÉ TENRIWALE' DAÉNGSAGALA van MALATUNRUNG, echtgenote van 15.
17. LA MA'PAPULI DATU MAWALÉ¹⁰ TO WELLUWELLU van MATO-ANGING.
18. TENRIWAKKORENG, echtgenote van 17.
19. LA RUMPANGMÉGA TO SAPPÉILE' (een enkel maal LA TENRI-RUMPANG) van TESSILILU.
20. TENRIPAMARANG, echtgenote van 19.
21. DATU MAWALI TO TEMMUPAGE' OPUNA KUIING, vorst van TARANATI.
22. TENRIPAROLA, echtgenote van 21.
23. LALLA'SINALA, deskundige.
24. ANGIMPALI, te gast in Maluku.
25. LA TEMMA'SÉSÉ, idem.
26. LA TENRISUKI, idem.
27. I TO SÉKATI TO SABURO, idem.
28. LA TENRITATTA DATU GIMA, idem.
29. UNGAPARALU van MARENTJAWA, idem.
30. LA PAWENNARI.
31. LA TENRIPALE' TO TENRIUGU, heer van DJAWA RI LAU'.
32. LA TUPPUSOLO' TO APUNG, te gast in Maluku.
33. LA WADJOLANGI' TO RUWANG LETTÉ van MARAPETTANG.
34. TO MULADATU, 1e dienaar van 19.
35. PUWANG MA'TOA van SUNRA RI LAU'.
36. PUWANG RI LUWU' WÉ APPALANGI'.
37. PUWANG RI WARE'.

Verschillende sprekende vogels: LA DUNRUNGSÉRENG, BAWENG RUNO, LAIODAÉ, TJAKURIDI, PUTÉ SOLO' TO APUNG, DANGA' MALOKU TO ABANG, DANGA' TJINA TO SÉRENG, GARAGARA ULIO, ALOBIRADJA MANTJAPAI', LAWÉDI IDJENG SILADJA', DJUI' MANIKENG TO SABURO.

---

¹⁰ Waarschijnlijk een vergissing.

A VIIIa

Afschrift van een handschrift uit Wadjo'. [KITLV OR 367? CHECK]
Geschenk van L.E. Emanuel, laatstelijk controleur BB in Wadjo', Januari 1949.

TITEL:

**Tjaritana bottinna Sawérigading siala sapposisenna riasengé Wé Panangareng, ri munri purana botting nalokka ma'lira-lira dua mallaibini riluttu-
reng ri manu' Marempoba**

(Het huwelijk van Sawérigading met zijn nicht Wé Panangareng, waarna zij een rondreis gaan maken, meegenomen in de vlucht door den vogel Marempoba)

INHOUD:

- 1. Huwelijk van Sawérigading met Wé Panangareng en zijn veertig nichten in Luwu'.**
- 2. Rondvlucht van Sawérigading en Wé Panangareng.**

64 blz. folio, 35-37 r. per blz.

De inhoud van dezen tekst komt ook voor in het groote I La Galigo handschrift der verzameling van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, deel IV en V (Cat. Matthes blz. 74, 75, vgl. Korte Inhoudsopgave in Boeg. Chrestomathie III 256 en wat uitvoeriger in het aanhangsel van dezen Catalogus blz. 1005 vv). Hij wordt ook vermeld in hs. A VIII, blz. 102 vv. van den I La Galigo catalogus, uit een inhoudsopgave bestaande, doch de gebeurtenissen en de volgorde waarin zij verteld worden, zijn in de drie handschriften uiteenlopend.

In alle hss. wordt verhaald van de rondreis die Sawérigading en Wé Panangareng, op den vogel Marempoba gezeten, maken, doch in het groote handschrift maakt Sawérigading, na zijn nichten, waaronder Wé Panangareng als eerste, gehuwd te hebben, eerst een rondreis met zijn neven. Van deze reis teruggekeerd gaat hij opnieuw op reis, thans met Wé Panangareng met den vogel Marempoba, deze tweede reis is nagenoeg gelijk aan de eerste.

In het hs. A VIII heeft de reis met Wé Panangareng dadelijk na het huwelijk plaats, gelijk in den onderhavigen tekst die met hun terugkeer in Luwu' eindigt. Wat er verteld wordt van de bezochte landen is echter ook in dit geval geheel anders.

Bataralattu' en Wé Datusengeng hebben in Takkébiro het huwelijk van La Pananrâng en zijn nicht Ma'tangkiluwu' bijgewoond; twee dagen later had het huwelijk van La Sinilélé met zijn nicht Wé Nagauleng plaats, het in staatsie opbrengen van bruid en bruidegom uit het huis der bruid naar dat der bruidegoms heeft in beide gevallen plaats gehad.

Twee dagen na thuiskomst in Luwu' richt de vorst een groot feest aan waar alle vazallen van Ware' en Kawu kawu toe genood worden. Thans zal Wé Panangareng aan Sawérigading uitgehuwelijkt worden. De feestelijkheden worden uitvoerig beschreven. Sawérigading doet zich te goed aan hanengevechten. ² Zeven etmalen word er feest gevierd. Als de gunstige dag voor het huwelijk is aangebroken, wordt Wé Panangareng uitvoerig gebedd en zorgvuldig gekleed, waarbij door de voorouders uit hemel en onderwereld meegebrachte ingrediënten en kledingstukken dienst doen en zij ook door Ma'tangkiluwu' gedragen kleding aan krijgt. ³ Zij wordt in staatsie opgeleid, bissu's zingen haar zangen nog. Sawérigading wordt in door Batara Guru uit den hemel meegebrachte kleding gestoken. ⁴ Na een rondgang gemaakt te hebben gaat het paar het paleis weer binnen en plaatsen zich op den voor hun bestemden zetels. Er hebben vervolgens symbolische handelingen, die op een gelukkigen huwelijksband doelen, verricht. ⁵ De bruid wordt aangemoedigd de schuchterheid die zij bij deze gelegenheid behoort te toonen, af te leggen en ten slotte neemt Sawérigading haar mee naar het slaapvertrek. ¹¹

⁶ Na zeven etmalen vertoonen Sawérigading en Wé Panangareng zich: Drie maanden later huwt hij Wé Sawéasé, een andere nicht, en vervolgens, met bepaalde aangegeven tusschenpoozen, andere nichten, waarvan er een zestal genoemd worden. 't Heet echter steeds dat hij zijn zeventig nichten huwt. ¹² De tusschentijden zijn ongelijk. ⁷ De echtgenooten worden om beurten bezocht, gedurende ongelijke tijden, Wé Panangareng krijgt den langsten tijd toegemeten.

Tien maanden na de huwelijken van Sawérigading worden de feestelijk-

---

¹¹ De plechtigheden en ceremonieën van een deftig huwelijk worden steeds, meer of minder uitvoerig, op dezelfde wijze beschreven.

¹² Elders luidt dit 40. Het getal 40 speelt ook later een rol, als verteld wordt hoe de jonge I La Galigo in Tjina met de *jeunesse dorée* van dat land een vroolijk leven leidt. Zij heeten zijn zeventig neven, zijn inderdaad neven, maar er worden er slechts eenigen genoemd. [Het getal zeventig in de laatste zin vervangt het eerder door de auteur geschreven 'veertig'. Waarschijnlijk dient ook '40' in de eerste zin door zeventig te worden vervangen - SK.]

heden opgeheven en gaan de onderhoorige vorsten van Luwu' en verdere feestgangers naar hun woonplaatsen terug, rijk beladen met geschenken van Bataralattu'. ⁸ Alleen eenige neven die Sawérigading's engeren vriendenkring vormen, blijven na feestvieren. Als zij laat in den nacht uit het paleis vertrokken zijn, blijven Sawérigading en Wé Panangareng alleen. Zij komt met een verzoek voor den dag. Zij wil met hem een vlugge rondreis maken naar de landen van andere groote heeren. "Goed", zegt hij, "ik zal midden in den nacht met u gaan." Hij zendt een spreuk af om den vogel Marempoba, geliefd speeltuig van den Schepper, te roepen. ⁹ In een oogenblik is de schitterende vogel daar.

"Breng ons in een rondvlucht naar de landen van mijn medevorsten overzee, nog heden nacht," zegt Sawérigading, "overal voor korten tijd." De kamenier van Wé Panangareng krijgt instructies Bataralattu' op de hoogte te brengen, als zij weggevlogen zullen zijn; in tien dagen zullen zij terug zijn. Zij nemen plaat op den rug van Marempoba en voort gaat het, sneller dan de wind. Wé Panangareng houdt haar man stevig vast. Zij naderen Gima en Attantjawa, maar Wé Panangareng wil zich daar niet ophouden, zij wenscht door te gaan naar Maluku en Sunra ri lau'.

¹⁰ In Luwu'. 's Morgens staan Bataralattu' en Wé Datusengeng op. Zij wuschen zich op de gebruikelijke wijze, pruimen siri. La Pangoriseng en zijn broeders gaan hun opwachting maken. Bataralattu' en Wé Datusengeng zijn ontsteld hun kinderen te missen. Een hofdame komt vertellen dat Sawérigading en Wé Panangareng op de Marempoba op reis gegaan zijn, maar dat zij na tien dagen terug zullen komen, zooals zij gezegd hebben. Het vorstelijk paar is als verpletterd. Wé Datusengeng breekt in een jammerklacht uit. ¹¹ Den geheelen dag is men diep onder den indruk. 's Avonds begeven allen zich ter ruste.

Zeven etmalen zweven Sawérigading en Wé Panangareng op Marempoba rond. Dan komen zij aan in Taranati en naderen het paleis van den vorst Datu Mawali, doch zij vliegen door naar Maluku.

¹² In Luwu' herhaalt zich het droevig tooneel van den vorigen dag. Wé Datusengeng verwijt Bataralattu' dat hij handenwringend bij de pakken neerzit. "Vaar ten hemel, daal af naar de Onderwereld om uw zoon op te sporen." Zij wordt heftig, hij tracht haar tot bedaren te brengen. ¹³ Als het paar te lang uitblijft, zal hij hen gaan zoeken. Wé Datusengeng laat haar dochter Wé Tenriabéng komen. Deze tracht haar moeder gerust te stellen (als bissu is haar bekend wat Sawérigading doet) en vertelt in het kort welke landen bezocht worden. ¹⁴ Maar de ouders zijn toch ontsteld. De neven en gezellen van Sawérigading La Pananrâng, La Sinilélé en La Ma'saguni kermen en jammeren dat Sawérigading hen niet meegenomen heeft op zijn tocht, nu reist hij zonder

gevolg.¹³ Zij spreken hun groote trouw aan hem uit. Anderen spreken in gelijken geest. ¹⁵ Wé Tenriabéng spreekt de jammerende neven toe en houdt hen hetzelfde voor als aan haar ouders, welke landen Sawérigading bezocht.

Op aandringen van Wé Datusengeng legt Bataralattu' rouw op het land, het volk moet zich in rouwgewaad kleeden, de riviermonding moet afgesloten worden. ¹⁶ Luwu' is als een land van doden.

Te noen strijkt Marempoba neer op de raadzaal¹⁴ van Maloku. De vorst, La Ma'daremmeng, ziet het tooneel vanuit zijn paleis. Hij gaat naar de raadzaal, Sawérigading en Wé Panangareng springen van hun rijdier en plaatsen zich naast hem. Hij herkent Sawérigading en verwelkomt hem hartelijk. Zijn eerste vraag is waarom het paar zoo zonder gevolg komt.

¹⁷ Zij worden naar het paleis geleid en daar door de moeder van den vorst vriendelijk ontvangen. Ook zijn echtgenoot Wé Tabatjina komt naar voren; als zij tegenover Wé Panangareng heeft plaats genomen, zijn beide vrouwen diep getroffen door elkaars schoonheid ¹⁸ en Sawérigading niet minder door die van Wé Tabatjina. La Ma'daremmeng tracht Sawérigading te bewegen in Maloku te blijven, doch hij wenscht verder te gaan. ¹⁹ Door velen uitgeleide gedaan, bestijgt hij met Wé Panangareng weder Marempoba en zegt dezen door te vliegen naar Sunra ri lau'. Zij krijgen vele geschenken mee.

In Maloku komen La Ma'daremmeng en echtgenoot uit het paleis naar voren, ook om geschenken te geven. Zij vallen achterover van schrik, als zij Sawérigading en Wé Panangareng niet meer zien.¹⁵

²⁰ In Sunra ri lau' ontstaat algemeene opschudding als Marempoba met zijn vracht verschijnt. De vorst, La Saunglangi', is juist aan den maaltijd. Een hoveling komt hem de komst van Marempoba melden. ²¹ De vorstin, Wé Tenrirua, wil dat haar echtgenoot erheen gaat, wellicht is Bataru Guru of Turu'béla¹⁶ gekomen of Bataru Wéwang.¹⁷ La Saunglangi' gaat met groot gevolg in is zeer verbaasd Sawérigading te zien: hij zendt schielijk een hoveling naar het paleis om de vorstin te zeggen een draagstoel te zenden.

²² Deze komt nu ook met gevolg naar den vogel en zijn vracht zien. Sawéri-

¹³ Dit feit krijgt ook Sawérigading op zijn tocht telkens en telkens te hooren; hij wordt deswege beklaagd.

¹⁴ Ook plaats waar de mannen samenkomen, vreemdelingen ontvangen worden en het centrum van het openbare leven.

¹⁵ Doordat zij binnenskamers bezig geweest zijn met het verzamelen van geschenken hebben zij het vertrek niet opgemerkt.

¹⁶ Turu'béla, grondvester van het rijk Tompo'tika', hij is *manurung*.

¹⁷ Een andere godheid.

gading en Wé Panangareng worden in het paleis genodigd en hun wordt tevens het doel van hun komst gevraagd. ²³ Na het gebruikelijke gesprek waarbij ook behoort dat de gasten tot het houden van hanengevechten worden uitgenoodigd, deelt Sawérigading mede slechts voor een oogenblik gekomen te zijn. Marempoba wordt weer bestegen en voort gaat het door de lucht naar Tompo'tika'.

Te noen komt men daar aan. Eenige hofdames (van Wé Tenrirawé) zijn juist aan het baden. Marempoba strijkt neer in een *asana*-boom. Verschrikt keren zij naar het paleis terug. Palawagau' die bij het uitkijkvenster in het paleis met volgelingen bijeen zat, komt naar buiten lopen. ²⁴ Hij vraagt verbaasd waar de vertrouwde volgelingen en neven van Sawérigading zijn. Deze legt hem uit dat hij gerust kan zijn, hij heeft geen twist gemaakt met zijn familie in Luwu', maar Wé Panangareng wenschte dit plezierreisje aldus te maken. Palawagau', gerustgesteld, zendt een aanzienlijke volgeling naar het paleis om zijn ouders te vertellen wie de gasten zijn. I La Djirihu en Wé Adiluwu' geven orders het paar in staatsie binnen te leiden in het paleis. ²⁷⁻²⁸ Zij gaan zelf naar buiten. Het paleis wordt versierd. Bissus treden op. Er volgt een hartelijke ontmoeting bij de landingsplaats. ²⁹ Er wordt sirih aangeboden. Wé Adiluwu' wil nogmaals de verzekering hooren dat Sawérigading niet met onaangenaamheden Luwu' verlaten heeft of omdat het land te gronde is gegaan. ³⁰ Sawérigading herhaalt uitvoerig wat hij reeds aan Palawagau' gezegd heeft, nl. waarom hij hier aldus gekomen is en dat in Luwu' alles wel is. Wé Adiluwu' kan zich nu geheel aan de vreugde van het wederzien overgeven. Met een verwijt aan haar zuster Wé Datusengeng die haar alleen heeft gelaten om Bataralattu', Sawérigading's vader, in Luwu' te huwen, zegt zij dat Sawangméga in Tompo'tika' haar erfland is; Tompo'tika' proper is haar, Adiluwu's, land en het land Sikiwéro is van beiden, doch nu biedt zij dat laatste in zijn geheel Sawérigading aan. Palawagau' voegt daar nog het land Ba'ba'unru, een geschenk van zijn voorvader (oom?) Suangkaletté aan toe. ³¹ Men gaat in draagzetels, twee aan twee, naar het paleis. De beide neven, Sawérigading en Palawagau', zitten tezamen; in een ander draagzetel nemen I La Djirihu en echtgenoot plaats. De huismeesteres is gezeten met Wé Panangareng. ¹⁸ Anderen volgen. De bij zoon intocht behoorende ceremonieën worden in acht genomen, bissu's verleen haar ministerie. Het verzamelde volk is vol bewondering. ³² In het paleis aangekomen wordt sirih aangeboden. Wé Adiluwu' is zeer verheugd het kind harer zuster (Sawérigading) te zien. Er wordt een maaltijd opgedragen. ³³ De avond daalt, de lichten in het paleis worden aangestoken. Ten slotte gaan allen ter ruste.

---

¹⁸ Men ziet hier het verschil in stand streng in acht genomen.

Den volgenden morgen noodigt I La Djiriwu allen uit om hanengevechten te houden. ³⁴ Sawérigading wordt gekleed met kleedingstukken die La Urumpessi, de stichter van Tompo'tika', naar de aarde heeft gebracht. Zeven maal had hij van kleeren verwisseld vóór hij Tompo'tika' bereikte. Ook Bataru Guru had dit gedaan. ¹⁹ Sawérigading en Palawagau' krijgen nog meer erfstukken, ³⁵ de familieband tusschen beiden wordt hierdoor versterkt. Sawérigading en Wé Panangareng verlaten in staatsie het paleis en begeven zich naar de audiëntie-zaal. Sawérigading en Palawagau' worden door de menschenmenigte gelijkelij bewonderd. ³⁶ Wé Panangareng gaat inmiddels de schoone Wé Tenrirawé, zuster van Palawagau' binnenshuis een bezoek brengen. Deze gelijkt op Sawérigading's zuster Wé Tenriabéng. ³⁷ Wé Panangareng verwondert zich dat zij, als tweelingzuster van Palawagau', vrij in Tompo'tika' is mogen opgroeien zonder dat er moeilijkheden voor het land uit zijn voortgevloeid. ²⁰ ³⁸ De nichten begeven zich naar den zolder van het paleis vanwaar zij genieten van het uitzicht over de zee met de zeilende schepen, zij gaan naar den paleistuin waar de vogels kwinkeleeren en haar aanmoedigen van de vruchten te eten. ³⁹ Wé Tenrirawé neemt een bad, waarbij haar zoogmoeder behulpzaam is. Zij gaat weer met Wé Panangareng en haar gevolg naar de ontvangstzaal van het paleis en neemt op den uit den Hemel neergedaalden zetel plaats. ²¹ 's Avonds komt Palawagau' met gevolg ten paleize. — Sawérigading wordt zeven dagen op hanengevechten vergast. ⁴⁰ Intusschen verheugen ten paleize de beide nichten zich in elkaars gezelschap.

Tenriménéreng, de vertegenwoordigster van Wé Datusengeng in haar erfland Sawaméga met Sikiwéro, onder Tompo'tika' gelegen, laat Sawérigading tot een bezoek uitnoodigen. ⁴¹ Met een groot gezelschap wordt de tocht ondernomen. ⁴² In Sawaméga is ook een uit den Hemel neergedaald kleiner paleis waar zij worden ontvangen. Tenriménéreng spreekt uitvoerig haar verbazing uit dat Sawérigading zonder groot gevolg in Tompo'tika' is gekomen, op dezelfde wijze als Adiluwu' vóór haar. ⁴³ 't Was de wensch van Wé Panangareng te reizen als gedaan hebben per Marempoba. ⁴⁴ Tenriménéreng legt uit dat Wé Datusengeng bij haar vertrek naar Luwu' om haar echtgenoot Bataralattu' te

---

¹⁹ Volgens het verhaal van de schepping der Middenwereld door Bataru Guru is het geheel anders toegegaan, zie bv. tekst A I.

²⁰ Tweelingen van verschillende kunne brengen rampen over het land, vandaar dat zij gescheiden moeten worden. Later wordt Wé Tenrirawé om die reden inderdaad verbannen. Hierover handelt tekst A IV (Catalogus I La Galigo blz. 81 vv., waar de gebeurtenis eerder gesteld wordt.

²¹ Het geheele paleis is met het land Tompo'tika' uit den Hemel neergedaald.

volgen, haar in Sawaméga heeft achtergelaten als vertegenwoordigster om de huldegiften der bevolking te innen. Zij verwacht groote vroolijkheid als zij de kinderen van Sawérigading en Palawagau' – die er nog niet zijn – met elkaar wil laten huwen. ⁴⁵ Er wordt een maaltijd opgediend, 's avonds door een tweede gevolgd en vervolgens gaat men ter ruste. Gedurende de drie volgende dagen neemt Sawérigading de huldegiften van het volk in ontvangst. Als hij dan zijn voornemen kenbaar maakt verder te reizen, is Palawagau', die van Tompo'tika' was medegekomen, diep verslagen, hij had gehoopt Sawérigading in het land te houden.

⁴⁶²² Sawérigading is niet te weerhouden en vliegt met zijn echtgenoot op Marempoba weg. Palawagau' keert mistroostig naar Tompo'tika' terug. ⁴⁷ Nu is de beurt aan Wé Adiluwu' om bedroefd te zijn over het plotselinge vertrek van Sawérigading.

Marempoba vliegt naar den Hemel tot To Malangkana adjie tuwoé (een god die in een boom huist). Een wonderlijke vogel strijkt neder die Wé Panangareng doet ijzen. ⁴⁸ Sawérigading zegt Marempoba verder te vliegen. De vogel wordt tot zwijgen gebracht en de reis gaat voort naar Senridjawa (een ander hemelland) waar Remmang ri Langi' met zijn broeders in de audiëntiezaal zich met het *gala*-spel vermaakt; verder gaat het naar Uluwongeng waar La Senge-mponga het blaasroer hanteert. ⁴⁹ Steeds verder gaande komen zij in Abang-letté, drie groote rivieren zijn hier zichtbaar; zij komen nog in andere hemellanden, ten slotte bij een put waar Wé Tenriabéng, Sawérigading's zuster een bad neemt. ²³ Zij doen desgelijks. Wé Tanratellu, een zoogmoeder, zendt een hofdame uit om te zien wat er bij de put gaande is. Is Wé Tenriabéng van Luwu' gekomen? De hofdame ziet Wé Panangareng aan het plassen met Sawérigading, dien zij herkent. ⁵⁰ Na het bad genieten zij van heerlijke spijzen ten paleize, zooals vruchten van *pao djengki*, en er zijn ook *naga*-eieren.

De vogel Marempoba wordt weer bestegen. Wé Panangareng zou nu gaarne gebracht worden naar onbetreden landen, maar zij wil niet het land zien waarheen Sawérigading gaan zal als hij met een "ebenbürtige" vrouw trouwt. ²⁴ ⁵¹

---

²² [Op deze plaats bevindt zich nogeen door Kern doorgehaalde passage: ⁴⁶ Tenriménéreng brengt nogmaals haar voorstel betreffende een huwelijk van Palawagau's dochter met Wé Panangareng's zoon te berde. Een lachsalso der aanwezigen is het eenig antwoord.]

²³ Van Wé Tenriabéng, Sawérigading's tweelingzuster is uit meerdere teksten bekend dat zij na zijn terugkeer in Luwu' ten Hemel stijgt. Naar aanwezigheid thans in den Hemel is daarmee niet te rijmen.

²⁴ Tjina.

Hij zegt Marempoba naar den oppersten Hemel te vliegen. Te noen komen zij in Urumpessi,²⁵ een vuurland. Het gelijkt nacht te zijn. Ook de goden komen hier niet. Een veelkoppige monsterslang vraagt hun wat zij in dit land waar een godenkind zich om de zon slingert (?) en slaapt in een vuurberg komen doen. Marempoba licht haar in. Een vuurdwerg komt op het echtpaar toe. Wé Panangareng wordt bang. Sawérigading kauwt een sirihruij en laat een spreuk afgaan, wijst met den vinger naar den vuur-oro, die daarmee als ware wordt gebluscht en geen warmte meer afstraalt.⁵² Marempoba vliegt verder. Zij komen bij een paleis en stijgen af. Een slang die het paleis bewaakt kruipt naar hen toe. Ook hier is alles vuur. De god die er woont, vraagt wie zij zijn; slechts de Schepper en de Heer der Onderwereld kunnen het vuur doven. Sawérigading die hetzelfde vermag, moet wel hun gelijke zijn. De god meent nu te moeten sterven en biedt van allerlei aan als Sawérigading het vuur niet bluscht.⁵³ Hij pruimt weer, zendt een spreuk af, het vuur laait weer op, de god herstelt zich en geeft de beloofde geschenken. Het paar neemt afscheid, gaat op Marempoba zitten. De reis gaat nu naar Tjoppo'méru om den Schepper en echtgenote te ontmoeten.⁵⁴ Wé Panangareng vindt dit eng, zij wil liever naar land buiten den Hemel. Sawérigading stemt toe en het reisplan wordt gewijzigd.²⁶ Wé Panangareng maakt een pruimpje gereed, biedt dit haar echtgenoot aan, deze pruimt en zendt weer een spreuk af, waarop Marempoba verder vliegt naar de Onderwereld naar het land Wiringlangi', een grensland van Hemel en Onderwereld waar Talettu'sompa en Wé Apung mangénré' regeren.⁵⁵ Naar het Westen ziende bepeuren zij drie bergen van zilver en koper, blinkende als sterren. Wé Panangareng ziet haar oogen uit. Sawérigading wijst haar terecht. Er zijn groote schatten in Wiringlangi' maar het echtpaar is zonder kinderen.²⁷ ⁵⁶ Talettu'lipu schrijft juist brieven, voor Luwu' en Tompo'tika' bestemd, waarin Sawérigading en Palawagau' gevraagd worden, zij willen die laten huwen en dan naar hun land laten terugkeeren. De brieven zijn nog niet verzonden als Marempoba voorbij vliegt naar het land van Gutu'tellemma, een Heer in de Onderwereld. Ook dit is een wonderland. Er is een groot woud: de boomen dragen menschen als vrucht,

---

²⁵ [Moet waarschijnlijk Udjumpessi zijn; zie lijst van namen van Hemellanden aan het eind van de naamlijst - SK.]

²⁶ Hij deelt terloops mede dat hij met zijn neef Palawagau' van Tompo'tika' op last van den Schepper rondgereisd heeft, waarna hij naar Tjoppo'méru (waar deze verblijft) is teruggekeerd en drie jaar gebleven met Palawagau'. Van deze episode is geen tekst bekend.

²⁷ Later zullen zij Adji Laidé, den zoon van I La Galigo, opvoeden. Zie o.a. tekst LXIII, Cat. I La Galigo blz. 656.

de bladeren zijn *oro kelling*,²⁸ er zijn albino's, dwergen van verschillende soort, de bloemen gelijken op herten enz. Gutu'tellemma is wel een zeer rijk man. ⁵⁷ Marempoba zet zich neer op het paleis van Wé Anéuleng, dochter van Gutu'tellemma en vliegt dan weer verder. Als zij diens paleis achter zich hebben ziet Wé Panangareng een licht, helder als de zon. Sawérigading licht haar in dat dit de glans Wé Anéuleng's gelaat is.²⁹ Daarbij staat nog een zevenkleurige regenboog voor het paleis. ⁵⁸ Steeds op Marempoba gezeten gaat het paar nu op naar Tjoppo'bulu' (in de Middenwereld). Zij ontmoeten daar iemand die hun mededeelt dat de heer van dit verblijf omhoog is gestegen naar den Schepper in Tjoppo'langi'. ⁵⁹ Wé Panangareng wordt bang en Sawérigading stemt toe verder te vliegen. Zij komen nu weder bij het paleis van Gutu'tellemma. Sawérigading laat een spreuk af gaan na sirih gepruimd te hebben, waardoor zij onzichtbaar worden ⁶⁰ en het paleis en Gutu'tellemma's doen en laten ongezien kunnen opnemen. Er zijn allerlei booze geesten en een krokodil. De Heer der Onderwereld begeeft zich met zijn hof aan den maaltijd.³⁰ Er is ook een zevenkleurige regenboog.

Sawérigading zegt Marempoba naar het land Labu'tika' op de aarde te vliegen.³¹ Zij zien een paleis, drijvende op een eindelooze zee, door lichten omgeven,. Het bliksemt en dondert. ⁶¹ Wé Panangareng heeft nu genoeg gezien en wil terug naar Luwu': Sawérigading stemt dadelijk toe. In den nanacht arriveeren zij bij het paleis. Men slaapt. Marempoba zet hen af en zij gaan te bed liggen alsof zij niet weg geweest waren. Marempoba keert naar zijn land terug. ⁶² Wanneer den volgenden morgen ontdekt wordt dat zij teruggekeerd zijn, heerscht er groote vreugde. Er wordt een maaltijd aangericht, de gezellen van Sawérigading worden ten paleize ontboden; ⁶³ zij geven hun neef een **gevaarlijken??** uitbrander om zijn hemelrijk uitstapje.³²

Het slot ontbreekt.

---

²⁸ Zwarte menschen, soort van negers (M).

²⁹ Zij heet ook Datu Esoé, dagvorstin.

³⁰ Telkens gelijkgesteld met Guru ri Selleng, de Heer der Onderwereld. Elders zijn zij twee personen.

³¹ Het land waar de zon ondergaat, in het uiterste Westen.

³² Bataralattu' wordt ten onrechte *manurung* genoemd.

NAAMLIJST

1. DATU PATOTO' TO PALANROÉ TO WÉWANGLANGI', de Schepper, in den oppersten Hemel.
2. DATU PALINGÉ', echtgenoot van 1.
3. BATARA GURU, zoon van 1 en 2.
4. WÉ NYILI'TIMO', echtgenoot van 3.
5. BATARALATTU' OPUNNA LUWU' I LA TIULENG, vorst van Luwu', zoon van 3 en 4.
6. WÉ DATUSENGENG, ambachtsvrouw van SAWANGMÉGA in TOMPO'TIKA', echtgenoot van 5.
7. LA PANGORISENG TO PANANRÂNG TO PANANGARENG van TAKKÉBIRU, halfbroer van 5.
8. WÉ TENRIOLLÉ (°ULLÉ), afkomstig uit TOMPO'TIKA', echtgenoot van 7, zoogmoeder van 18.
9. LA PANANRÂNG TO SULOLIPU van TAKKÉBIRO, zoon van 7 en 8, gehuwd met 15.
10. DAÉNG MALURENG, dochter van 7 en 8.
11. WÉ PANANGARENG WÉ DARUMA, dochter van 7 en 8, gehuwd met 18.
12. [LA TEMMALURENG] TO SINILÉLÉ, halfbroer of neef van van 5.
13. WÉ UNGAWARU, echtgenoot van 12, nicht van 8, [zoogmoeder van WÉ TENRIABÉNG], halfzuster van 5.
14. LA SINILÉLÉ TO PALENNARENG, zoon van 12 en 13, gehuwd met 17.
15. MATANGKILUWU' van TAKKÉBIRO en KAWUKAWU, dochter van 12 en 13, echtgenoot van 9.
16. LA MA'SAGUNI TO APÉMANU', zoon van 12 en 13.
17. WÉ NAGAULENG I, echtgenoot van 14.
18. SAWÉRIGADING LAWÉ LANGI'PAÉWANG LA MA'DUKELLENG OPUNNA WARE' of TO ATTAMPARI' PAMADENG LETTÉ LA TENRITAPPU'(MASÉMASÉNA) TOAPANJOMPA, zoon van 5 en 6, echtgenoot van 11 en na te noemen nichten.
19. WÉ TENRIABÉNG DAÉNG MANOTE' BISSU LOLO BISSU RI LANGI', dochter van 5 en 6.
20. PUANG RI LUWU', hoofdbissu van LUWU'.
21. PUANG RI WARE', hoofdbissu van WARE'.
22. WÉ TENRIGILING, hofdame van 5.
23. WÉ TEMMALATÉ, hofdame van 5.
24. WÉ TENRIODANG, hofdame van 5, misschien = 22.

25. UNGA WÉRUNENG, hofdame van 6.
26. WÉ SAWÉASÉ, bijvrouw van 18 en nicht.
27. WÉ PINAMILÉ, idem.
28. WÉ MARÉTENGA, idem.
29. WÉ MARIOPU, idem.
30. WÉ SEMPENNA, idem.
31. WÉ PINARASI, idem.
32. WÉ BULUTANA, idem.³³
33. TO SAWÉASÉ, vader van 26.³⁴
34. PANRITA OGI', gezel van 18 en neef.
35. ADJÉNG RI TJINA, idem.
36. SETTIMANGALA, idem.
37. ODANG GILINGENG, idem.
38. SETTI RI LUWU', idem.
39. SETTI RI WARE', idem.
40. LA MARAGINA, idem.
41. DATU MA'WALÉ, vorst van TARANATI.
42. LA MA'DAREMMENG TOALAPUA TO MALOKU DATUNA SAMA, vorst van MALOKU.
43. WÉ TABATJINA I DA MUTIA DATUNA SAMA, echtgenoot van 42.
44. TENRIAKORENG TJENRARAILE', moeder van 42.
45. LA MA'PALEPPE', eerste dienaar van 42.
46. LA SAUNGLANGI' TO PATAWARI DATUNA SUNRA, vorst van SUNRA RILAU'.
47. WÉ TENRIRUA DAÉNG WÉRUNENG, vorstin van SUNRA RI LAU', echtgenoot van 46.
48. LA TEMMASÉSÉ TO TENRIATE', oudere broeder van 47, eerste dienaar van 46.
49. BATARA WÉWANG, grootvader van 47.
50. TENRI'BOLA LA URUMPESSI, *manurung*, grondvester van TOMPO'TIKA'.
51. WÉ PADAULENG, uit de Onderwereld, echtgenoot van 50.
52. I LA DJRIWU OPU (DATU) SANGIANG MANURUNG I LA TILANGI', vorst van TOMPO'TIKA'.

---

³³ No. 26-32 zijn dochters van halfbroers van 5.

³⁴ De vaders der andere bijvrouwen van Sawérigading heeten To Pinamité, To Marétenga enz. Hun namen worden niet genoemd.

53. WÉ ADILUWU', vorstin van TOMPO'TIKA', echtgenoot van 52, oudere zuster van 6.
54. PALAWAGAU' I LA DATUNA PADJUNG RISOMPA LA TENRIWERRU, zoon van 52 en 53, neef van 18.
55. WÉ TENRIRAWÉ DAÉNG PALIWENG WÉ ANÉLAMMING van SIKIWÉRO, tweelingzuster van 54.
56. UNGA DJAKULA, hofdame in TOMPO'TIKA'.
57. LA TENRIALA TOAPAMOLÉ, dienaar van 54.
58. I LA GILINGENG, dienaar van 54.
59. PUWAMPESSEU of PUWANG RI MÉGA, hoofdbissu van TOMPO'TIKA'.
60. PUWANG MATOWA, hoofdbissu van SIKIWÉRO.
61. WÉ TENRIODANG WÉLONG SANGIANG, zoogmoeder van 53.
62. TJENRARA ELLUNG DAÉNG WÉRUNENG, huismeesteres van 52.
63. WÉRUNENG LAMMING, bijvrouw van 54, dochter van 71.
64. **WÉ TOKKENTJAWA**, idem.
65. WÉ MA'DANATJA, idem.
66. I WÉ TELLENRANG, idem.
67. WÉ MARUPAPA, idem.
68. LA DJAWAPASÉ, hoofmeester van 52.
69. SUWANGKALETTÉ OPU SANGIANG van SAWAMÉGA, broer van 52?, tijdelijk op aarde.
70. WÉ NAGAULENG II, hofdame van 53.
71. WÉ TENRIMÉNÉRENG DAÉNG WÉRUNENG of I DA WÉRUNENG DAÉNG RI WAWO, zuster van 8, moeder van 62 en 63, stedehoudster van 6 in SAWAMÉGA, zoogmoeder van 6?
72. LA PANAUNGI I TO TJENRARA I TO WÉRUNENG, vader van 62 en 63, raadsheer in SAWAMÉGA, echtgenoot van 71.
73. UNGA WÉRUNENG, hofdame.
74. TENRIAKASA SANGIANG API, heer van Vuurland in één der hemelen.
75. TO MA'LANGKANA ADJI TUWOÉ, in één der hemelen.
76. LA BALAONJI' OPU RUKELLENG, in één der hemelen.
77. REMMANG RI LANGI' LA PUNNALANGI' van SENRIDJAWA, (echtgenoot van 19).
78. LA SENGEMPONGA TO TENRIODANG TO TENRISOMPA van ULUWONGENG, volgeling van 77.
79. KARAÉNGMÉGA WÉ DATULETTÉ PANTJAIWÉRO, in één der hemelen.
80. WÉ TANRATELLU, zoogmoeder van 79.
81. WELLÉ RI LANGI', in dienst bij 79.
82. GURU RISELLENG PUNNA LIUNG van TODANGTODJA TUPPU BATU

van PÉRÉTIWI, heer der Onderwereld.

83. SINAUNGTODJA I ELLUNG RUMANG, echtgenoot van 82.
84. BATARA GUTU'.³⁵
85. TALETTU'SOMPA, vorst van TAPPATANA en WIRINGLANGI' RI ATTANG, ook TALETTU'LIPU geheten.
86. ELLUNG MANGÉNRE' of APUNG MANGÉNRE', echtgenoot van 85, tweelingzuster van 51.
87. LA MADUKELLENG, vader van 86 (?) in de Onderwereld.
88. GUTU'TELLEMMA ADJI MANGKAU' DATU SANGIANG.³⁶
89. WÉ ANÉULENG DATU ESSOÉ, dochter van 88.
90. SANGIANGPADJUNG, bode van 85.
91. ORO API, een dwerg in Vuurland.
92. ORO KELLING, een wezen in het van GUTU'TELLEMMA.

Hemellanden zijn: SENRIDJAWA, ULUWONGENG, ABANGLETTÉ, RUWANGLETTÉ, (W)ORILYUNG, MALAGENNI, UDJUMPESSI, TJOPPO'LANGI' of TJOPPO'MÉRU (de hoogste hemel. Een algemene naam is BOTINGLANGI').

Onderwereld: TODANGTODJA of PÉRÉTIWI.

---

³⁵ Heet tweelingbroeder van 5, wat kennelijk onjuist is.

³⁶ Heet broeder van Bataru Guru (no. 3), onjuist.

A XVIIa

Cod. 6942; vermoedelijk afkomstig van Dr. B.F. Matthes

TITEL:

Iyanaé powada-adaéngi wékapituna nalawa musu' Sawérigading
(Dit stuk verhaalt hoe Sawérigading zeven malen door vijanden werd aangevallen)

INHOUD:

1. **Sawérigading's reis van Luu' over Wéwang riu' naar Tjina.**
2. **Sawérigading gaat als koopman vermomd, naar het paleis Latanéti.**
3. **Sawérigading laat aanzoek doen om de hand van I Wé Tjudai van Tjina (slot ontbreekt).**

Or. hs., 22 x 17 cm, 466 blz, 14-20 r. per blz.

Deze zeer lange tekst verhaalt dezelfde gebeurtenissen als in de hss. A XIV, XV, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV beschreven. Hij is duidelijk geschreven. Fouten of wat daarvoor doorging, zijn door een andere hand verbeterd. Er blijven enkele corrupte plaatsen over.

Het begint even vóór tekst A XVII: Sawérigading's vloot is reeds van Luu' weggevaaren en bevindt zich in vollen zee. De tekst sluit het nauwst aan bij A XIV; deze laatste breekt echter af als men zich tusschen Wéwanriu' en Tjina bevindt: Sawérigading heeft op zee zeven malen strijd te voeren, de rij der ontmoetingen wordt nauwkeurig vermeld, zie hiervoor de naamlijst; in A XIV is een vergissing geslopen (Catalogus blz. 172 vv., in het bijzonder blz. 173). De beschrijving wijkt niet noemenswaard af van andere teksten.

Nadat met de zeven tegenstanders is afgerekend, komt men in Wéwangriu' aan voor een kort bezoek; dit wordt beschreven als in A XIV (Catalogus blz. 177 vv.). Het vervolg van de reis brengt Sawérigading na verschillende wederwaardigheden in de haven van Tjina. Parallelteksten zijn A XIV (Catalogus, van af blz. 178) en A XIX van het begin tot de aankomst in Tjina (Catalogus blz. 239-244). Onderweg wordt hij door een visscher over het Tjinasche vorstenhuis ingelicht, als in andere teksten, maar, zooals altijd het geval is, worden de namen weer anders gegeven. Overigens toont de loop der gebeurtenissen tot de

aankomst in Tjina groote overeenkomst met de andere teksten.

Het vervolg is ongeveer als A XIX (Cat. Galigo blz. 245 tot het einde, blz. 253), in de volgorde der details is enig verschil. Van het punt waar tekst A XIX afbreekt, kan men ter vergelijking raadplegen tekst A XXI van af blz. 269 onderaan (Cat. Galigo). Na het door La Pananrâng ten hove overgebrachte huwelijksaanzoek (blz. 273) is tekst A XXI geheel in de war.

In den onderhavigen tekst wordt gezegd dat La Pananrâng c.s. na het huwelijksaanzoek te hebben overgebracht, naar boord terugkeert. La Sattumpugi' gaat in een grote vergadering over den huwelijkschat beraadslagen. Dit wordt op andere wijze verteld in A XXIV (Cat. Gal. blz. 300).

La Pananrâng, terug aan boord, doet verslag van zijn zending. La Tenriranreng, La Makasaung c.s. komen een bezoek brengen. Zij zijn op Sawérigading's hand maar de stemming ten paleize is deels vijandig. Dit berust op de verloving van I Wé Tjudai met Settiabonga en het feit dat Sawérigading getalmd heeft met huwelijksboden te zenden. La Pananrâng licht hen in dat Settiabonga het hoofd voor Sawérigading gebogen heeft en afstand van I Wé Tjudai gedaan heeft. Na een royale ontvangst gaan de broeders weer terug naar Tjina. Hier wordt een grote vergadering gehouden, waar veel oppositie tegen het huwelijk gevoerd wordt.

La Pananrâng gaat weer aan wal en begeeft zich naar het paleis in Tjina. Hierop volgt A XXIII (blz. 285 vanaf "La Pananrâng antwoordt" enz.). Als de oppositie niet tot zwijgen te brengen is (La Sattumpugi' is vóór het huwelijk), gaat La Pananrâng zonder afscheid te nemen terug. Hij komt bij Sawérigading aan boord terug.

Hier eindigt de tekst abrupt.

NAAMLIJST

1. SAWÉRIGADING LA TENRITAPPU (LALO ÉLO'NA) TOAPANJOMPA LA MADUKELLENG LANGI'PAÉWANG LA(W)É PAMADENG LETTÉ OPUNNA WARE' OPUNNA LUWU'
2. LA PANANRÂNG TO SULOLIPU, oudere neef van 1 en zijn eerste raadsman of *suléwatang*.
3. LA MASAGUNI TO APÉMANU', oudere neef van 1 en zijn raadsman.
4. PANRITAUGI', neef en volgeling van 1.
5. DJEMMU RI TJINA, idem.
6. SETTI MANJALA, idem.

7. SETTIRI WARE', idem.
8. BANJA'PAGULING van MANTJAPAI' DATUPAGORRA, eerste vrijbuitersneuevelt.
9. LA TUPPUSOLO TO APUNG, tweede vrijbuitersneuevelt.
10. LA TUPPUGELLANG van DJAWARILAU', derde vrijbuitersneuevelt.
11. LA TOGENG TANA PUNNA LIPOE SÉSÉ URAI, vierde vrijbuitersneuevelt.
12. LA TENRIPULA van DJAWARIADJA, vijfde vrijbuitersneuevelt.
13. LA TENRINJIWI LANGI'RISOMPA TO MALAKA, zesde vrijbuitersneuevelt.
14. SETTIADJAWA van LOMPÉNG RIADJA WULIOÉ, zevende vrijbuitersneuevelt, verloofde van I Wé Tjudai, onderwerpt zich.³⁷
15. I LA GONGKO(NA) LA PICTUREPPA RI WAWO ALE', omroeper op de vloot.
16. LA PANGORISENG van TAKKÉBIRO, vader van 2, La Sinilé.³⁸
17. TO PALANRO ADJI PATOTO' LA PUWANGÉ, de Schepper.
18. MUTIAUNRU DATU PALINGÉ' van SENRIDJAWA.
19. LA WIDÉLANGI', vader van 9, To Lettéile', door 16 onderworpen.
20. WÉ TENRIWÉMPÉNG, echtgenoot ? van 19.
21. LA SANGINGLÉLÉ.
22. LA WIRARATU DAÉNG SAMUDA, vader van 11, door 21 onderworpen.
23. LA BARANGTJINA, dienaar van 13.
24. DATU PAKINGKING van PISIMPATU in URILIUNG, neef van 13.
25. WÉ TENRIABÉNG DAÉNG MANOTE' (MANUTE') WÉ BISSU LOLO BISSU RILANGI', tweelingzuster van 1 in den Hemel.
26. DATU RILAU', dienaar van 13.
27. LA PUNNA LANGI' REMMANG RI LANGI' TO PAWÉWANGI GUTU' PATALO TO PALAGUNA, neef en echtgenoot van 25.
28. PALISU LANGI', dienaar van 27.
29. I LA SUWALA, hemeldienaar.
30. I LA BETJOTJI.
31. I LA SUPATI.
32. BALASARIU van UTEMPONGE', heer van den Oceaan.
33. TENRILENNARENG DAÉNGRISOBBU, echtgenoot van 13, wordt gehuwd door 3.
34. WÉ PANANGARENG I DA RUMA, geliefde echtgenoot van 1 in Luwu'.

---

³⁷ [In andere hss. is zijn naam Settia Bonga Lompéng ri Jawa Ulióé - SK].

³⁸ R. To Sinilé.

35. MATANGKI'LUWU' DAÉNG PALURENG, echtgenoot van 2, is aan boord.
36. DAÉMPARUNENG, zoogmoeder van 33.
37. WÉ TENRISUWI, zuster van 11, huwt met 3.
38. LA BOLOTIU, adjudant van 14.
39. I LA BULISA, grootvader van 14, To Peppaléwa.
40. WÉ PATUNERRANG, echtgenote van 39.
41. OPU SAMUDA, uit de Onderwereld.
42. TEDJORISOMPA vorst van WÉWANGRIU' en TANATEKKO, I LA TOLIUNG, neef van Wé Njili'timo' Batara Wéwang.
43. LETTÉ MANGKELLANG in WÉWANGRIU' TO PAWELLÉRI TO MALAMALA, staatsdienaar in Wéwangriu'.
- 43a. BANJA'PADUPPA, edele van Wéwanriu'.
44. I LA PÉWADJO TO PALINRUNGI TO PAO, 'neef' van 1.
45. LA SATTUMPUGI' OPUNA (of DATUNA) TJINA I TO TJUDAI, vorst van Tjina ri lau'.
46. WÉ TENRIABANG I DA TJUDAI, vorstin van Tjina ri adja, echtgenoot van 45.
47. TENRIGÉONGENG van BULUDUWA, dochter van 45 en 46, gehuwd met 48.
48. ADJI PAGELLANG TO SABURO, echtgenoot van 47.
49. WÉ TENRIÉSA, ongehuwde dochter van 45 en 46, voor haar is Tjina ri lau' bestemd.
50. I WÉ TJUDAI, ongehuwde jongste dochter van 45 en 46, DAÉNG-RISOMPA PUNNA BOLAÉ RI LA TANÉTÉ, wordt later echtgenoot van 1, voor haar is Tjina ri adja bestemd.
51. LA TENRITATTA DATU GIMA.
52. WÉ TENRIDIO, oudste, ongehuwde dochter van 51.
53. WÉ TENRITODJA DAÉNG TALAGA, jongste, ongehuwde dochter van 51.³⁹
54. LA TENRIANGKE' TO TENRIWARU.
55. WÉLUWA BÉLO BARUGA MUTIASORO', ongehuwde, jongste dochter van 54 (in dezen naam zijn twee namen samengevallen).
56. LA MASAPATA TETTONG RI RASA, een visser in Tjina.
57. WÉ MATINIO ?

---

³⁹ La Tenritatta heeft nog een (tweede) ongehuwde dochter wier naam niet wordt genoemd.

58. LA TENRISIKI van SAMA RI WAWO.
59. BATARI KUNÉNG, ongetrouwde, eerste dochter van 58.
60. TONRAMAKANA, ongetrouwde, tweede dochter van 58.⁴⁰
61. WÉ TENRIUKI'.
62. PUANGMA'TOA van LUWU' WÉ APANGLANGI'.
63. PUANG van WARE' I WÉ SALARENG.⁴¹
64. LA TENRIRANRENG PANRÉPATANGA' OPU LAGUSI te BARINGENG, heer van BEKKENGPOTÉ, zoon van 45 en 46.
65. WÉ DUPPASUGI' TO LAGUSI, echtgenoot van 64.
66. LA MAKASAUNG DATUNA SABANG te BULO, heer van SABAMPARU, zoon van 45 en 46.
67. KARAÉMPUGI' van UGI', echtgenoot van 66.
68. WÉ TENRIDJÉKA van TÉMPÉ, dochter van 45 en 46.
69. LA TENRIPADA van WAGÉ, echtgenoot van 68.
70. WÉ TENRILOKKA van PATJING, dochter van 45 en 46.
71. LA TENRIDOLO van LIMPOMADJANG in MAMPU, echtgenoot van 70.
72. DAÉNG SIUTÉ TOALLADJANG, echtgenoot van [...] ⁴²
73. WÉ TENRILIWENG van SOPPÉNG RI ADJA, dochter van 45 en 46.
74. DAÉNG PALALLO van SOPPÉNG, echtgenoot van 73.
75. WÉ TENRIPÉSO van LAMURU, dochter van 45 en 46.
76. LA TENRIBALI, echtgenoot van 75.
77. WÉ TENRIRUWA van LADJU, dochter van 45 en 46.
78. DAÉNG MAMALA TO LAMPOKO te LOMPO, echtgenoot van 77.
79. TENRIWÉWANGENG van TÉAMUSU', dochter van 45 en 46.⁴³
80. DAÉNG MASIKI van BALANGNIPA te MENRE', echtgenoot van 79.
81. WÉ TENRISÉRENG van BAKKE', dochter van 45 en 46.
82. PAMIRINGLANGI' van LÉNRRANG, echtgenoot van 81.
83. TENRIWÉWANGENG van KAMPIRI, dochter van 45 en 46.⁴⁴
84. DAÉNGSAGALA TO RAPENG van KELLING, echtgenoot van 83.
85. WÉ TENRILELLANG van MARIO, dochter van 45 en 46.
86. LA PATINGELLENG van MATOANGING, echtgenoot van 85.

---

⁴⁰ De opsomming van huwbare dochters is verward en geheel anders dan in tekst A XIX die evenmin duidelijk is (Catalugus p. 253).

⁴¹ Ook omgekeerd [nl. 62 en 63 - SK].

⁴² Overgeslagen.

⁴³ Er zijn geen twee dochters van dezelfde naam. [vgl. no. 83]

⁴⁴ Er zijn geen twee dochters van dezelfde naam. [vgl. no. 79]

87. ADJIPAGELLANG TO SABURO, dochter van 45 en 46.⁴⁵
88. NÉNÉ'PALÉKE' WÉ TENGAKASA I DA PASAWE' WÉ TÉPOLIPU OPU (of DATU) TAMANANG van TÉMPÉ, een wijze, oude vrouw.
89. I DA PALILU WÉ TEMPÉRÉNG, eerste hofdame van Tjina.
90. WÉ BERRIGAU' (WÉ TENRIGAU') DAÉNG MAROA, moeder van 45.
91. PUANG MA'TOWA van TJINA.
92. LA TO A'SARI, een visscher van Tjina.
93. BATARA GURU MANURUNG in LUWU', zoon van 17 en 18.
94. GURU RI SELLENG van PÉRÉTIWI TUPPUÉ BATU RI URILIUNG, heer der Onderwereld.
95. SINAUNGTODJA, echtgenoot van 94.
96. BATARALATTU', zoon van 93 en 97, vader van 1.
97. WÉ NJILI'TIMO', dochter van 94 en 95, echtgenoot van 93.
98. LA ODANRIU' van TJOPPOMÉRU in den Hemel.
99. ELLUNG MANGÉNRE' van ULUONGENG, echtgenoot van 98.
100. LA URUMPESSI, zoon van 98 en 99, *manurung* in Sawangméga.
101. LA MAKARODA TO BALAJUNJI TUPPUÉ BATU RI PÉRÉTIWI, in de Onderwereld, heerscher van den Oceaan.
102. WÉ MALAGENNI OPU SAMUDA, echtgenoot van 101.
103. WÉ PADAULENG van TOMPO'TIKA', (opgekomen) oudste kind van 101 en 102, echtgenoot van 100.
104. WÉ OPUSENGENG, dochter van 100 en 103, gehuwd met 96 (ouders van 1).
105. TOWAPATUNRUNG, staatsdienaar van Tjina.
106. TOANA'KADJI, idem.
107. LA TENRIGILING.
108. LA MASANIRA I TO TJIMPAU, aanzienlijke in Tjina.
109. I TO PAWÉLI.
110. LA TENROADJI TOAPPUMASÉ, vorst van Malatunrung.
111. WÉ TENRIWALE' DAÉNGSAGALA, echtgenoot van 110.
112. WÉ SAWÉASÉ, een echtgenoot en nicht van 1 in Luwu'.
113. WÉ TENRIGILING, hofdame van 34.
114. WÉ ODANGLANGI', hofdame van 112.
115. WÉ PINAMILÉ, een echtgenoot en nicht van 1 in Luwu'.
116. WÉ BULUTANA, een echtgenoot en nicht van 1 in Luwu'.
117. LA PABOKORI SIMPUANGLANGI' MÉNGKOKA, hoofdman der *oro*

---

⁴⁵ Ten rechte een man, echtgenoot van 47 Tenrigéongeng.

kelling.

118. TENRIPAWÉLI, een prinses van Tjina.
119. I WÉ TJIMPAU van LÉMPANGLÉMPANG.
120. WÉ OPUSENGENG van TOMPO'TIKA' en SAWANGMÉGA.
121. TO TENRIDOLO DATUNA SOPPÉNG.
122. I SIDABONGA, aanzienlijke in Tjina.
123. I TO ANGKAU LA MALULUWA, aanzienlijke in Tjina.
124. DAÉNG SIUTÉ TO MADJANG, aanzienlijke in Tjina.
125. DAÉNG SIPALE' TO LAMURU, aanzienlijke in Tjina.
126. I TO PABATANG TO MÉNRÉLI, aanzienlijke in Tjina.
127. LA TENRITPE' DATUNA (of TO) SUPPA', aanzienlijke in Tjina.
128. TO TENRIPADA van DJAWA RI LAU', aanzienlijke in Tjina.
129. I TO TAONO van WAGÉ, aanzienlijke in Tjina.
130. BATARADJAWA, prinses van Djawa.
131. WÉ PATUNERRENG DATUNA DJAWA.
132. LA TENRIPADA van DJAWA RI LAU'.
133. DAÉNG MATENNGA.
134. DAÉNG MATE'DJO.
135. WÉ TENRIDJÉKA, dochter van 45 en 46.
136. WÉ TENRILOKKA, dochter van 45 en 46.
137. WÉ TENRILALU, dochter van 45 en 46.
138. I DA SARAGI, puang.
139. I DAÉNG TÉPU TO BUKI', aanzienlijke dame.
140. PALISUMÉGA TO MARIO, aanzienlijke dame.
141. TOSALASUGI' TO LAGUSI, aanzienlijke dame.
142. WÉ TENRIDJELLO van TJINA RI LAU'.
143. LINRUNG TALAGA van PÉRÉTIWI.

A XXVa

[KITLV OR 367? check]

Afschrift van een handschrift in het bezit van Arung Batara, dochter van den voormaligen *arung matoa* van Wadjo', Arung Odang.

TITEL:

**Misengengi déwata tunrengéngi
La Sattumpugi' ma'laibini**

(Hoe de goden La Sattumpugi' en echtgenote hielpen)

18 + 9 = 27 blz., in twee schoolschriften, 25 r. per blz.

Geschenk van L.E. Emanuel, laatstelijk controleur BB in Wadjo', November 1948.

INHOUD:

Oudste Geschiedenis van Tjina en Tompotika'

De oudste geschiedenis van Tjina is uit geen ander handschrift bekend, die van Tompo'tika' komt uitvoeriger en vollediger in meerdere teksten voor.⁴⁶

De plaats welke aan dezen tekst in den loop der gebeurtenissen moet worden toegekend, is moeilijk te bepalen. Sawérigading brengt een bezoek aan zijn grootouders in den Hemel om over de "Ebenbürtigkeit" van I Wé Tjudai' te worden ingelicht. Men zou dus verwachten dat het bezoek gesteld moet worden vóór hij stappen onderneemt om haar hand te vragen. Aan het einde van den tekst wordt echter gezegd dat hij terugkeert in La Tanétté, het paleis van I Wé Tjudai, waar hij eerst na zijn huwelijk zijn intrede doet. Er is in andere teksten wel sprake van bezoeken die hij in den tijd dat hij met zijn schip ter rede van Tjina ligt, aan den Hemel brengt, doch daarbij gaat het om andere onderwerpen dan hier ter sprake komen.

---

⁴⁶ Zie ook Rauf et al. (1990) voor een samenvatting van dit verhaal, met slechts kleine afwijkingen.

¹ Sawérigading vraagt, in tegenwoordigheid van Wé Tenriabéng en haar echtgenoot Remmang ri langi', aan zijn grootmoeder Wé Njili'timo' in den Hemel – ook Batara Guru is aanwezig – naar de afkomst van La Sattumpugi' en Wé Tenriabang, vorst en vorstin van Tjina. Zij doet dan het volgende verhaal.⁴⁷

Batara Odang, een god in den Hemel, huwde met Denra ri langi' uit de Onderwereld toen zij nog kinderen waren.⁴⁸ Hun leven is spel. Zij laten den vloed naar het paleis opstijgen, zandbanken ontstaan enz. Na lange jaren, als nog geen kind geboren is, smeekt Batara Odang den Schepper om nageslacht, al ware het een pot⁴⁹ of een mutsje. Denra ri langi' wordt werkelijk zwanger, maar als zij dan een pot baart, is het echtpaar de verklaring van Batara Odang vergeten. Woedend laten zij de pot naar de aarde werpen, misschien zal zij daar een mens worden.

Dit geschiedt inderdaad. Het wicht verkeert in kommervolle omstandigheden, door allerlei monsters belaagd, zonder eten. De ouders horen in den Hemel het kind op aarde schreien, zij ontroeren, dalen omlaag en zien een klein, schoon meisje dat de pot in- en uitgaat. Zij herkennen het als hun kind. Batara Odang wil er niet van weten het als tot de opvolging gerechtigd in den Hemel op te nemen, maar hij voorziet het kind van alles om in vorstelijken staat te leven: een paleis, La Tanétté, met 70 vakken in Tjina ri adja (het kind is in deze contrei neergekomen) met volledigen hofstaat. Het kind krijgt den naam Senrimalangi'.

Een neef van haar, La Urungletté, komt uit de Onderwereld in een *balubu* (soort pot voor water) omhoog, blijft daarin, ongezien, gedurende zeven maanden. Na drie maanden had hij de landen Soppéng ri adja en Soppéng ri lau' omhoog laten komen. De beiden huwen met elkaar en krijgen drie kinderen: één zoon stijgt ten Hemel en huwt later aldaar, een tweede zoon gaat naar de Onderwereld tot zijn grootouders en huwt aldaar. De ten Hemel opgestegene wordt door Denra ri langi', de echtgenote van Batara Odang, als "ebenbürtige" opvolger aangenomen.⁵⁰ Het derde kind is een meisje, Wé Berrigau'; zij blijft op de aarde.

Uit den Hemel daalt Adjirisompa neder die Wé Berrigau' huwt. Uit dit hu-

---

⁴⁷ Voor de volledige namen zie men de Naamlijst.

⁴⁸ Van kinderhuwelijken is overigens in de I La Galigo geen sprake, wel van voor elkaar bestemde kinderen.

⁴⁹ *Wadjampadjang*, schim, doch volgens het Woordenboek in de I La Galigo ook een stuk glas of een pot. Hier schijnt het laatste bedoeld, er is later sprake dat een meisje deze *wadjampadjang* in- en uitgaat.

⁵⁰ Schijnt te geschieden bij gebreke van een zoon.

welijk worden vier kinderen geboren: 1. La Sattumpugi'; 2. Sengeng mangkau' (dochter); 3. Wé Ma'tjenrara, die het gebied Lamuru ontvangt; en 4. Tenri-timéreng (dochter) met gebied Wagé.⁵¹

De voornaamheid van La Sattumpugi's geslacht wordt bewezen door zijn wonderbare geboorte: hij kwam als een schelpdier ter wereld⁵² en werd in een porseleinen schaal met zoet water gelegd.

¹¹ Wé Njili'timo' gaat dan over tot het verhaal der afstamming van Wé Tenriabang, de echtgenote van La Sattumpugi'. Zij stamt van vaders- en moederszijde van Hemel en Onderwereld af.

I La Rungkelleng⁵³ huwde ten Zuiden van Pérétiwi, dus in de Onderwereld, met Salinrung solo' aldaar. Zij verenigden hun beider landen en kregen zeven kinderen: 5 dochters en 2 zonen. Salinrung solo' werd zwanger van Wé Tenriabang. Het paar steeg op naar Labu'tika' op de aarde. Zij wilden van daar een uitstapje maken, maar zonder het (nog niet geboren) kind. Zij stopten [het] onder bladeren, dekten het toe met donderwolken en waren van plan na terugkeer ter plaatse het weer in haar buik te stoppen. Het tochtje duurde zeven etmalen. het kind verveelde zich en zweefde weg met de nageboorte naar het Zielenland. De ouders staan verslagen als zij terugkerende het kind niet vinden.

Wé Padauleng stijgt uit de Onderwereld omhoog naar Tompo'tika', zij ontmoet daar Turu'bélaé, uit den Hemel afgedaald, en huwt met hem. Hier wordt zij zwanger van Wé Adiluwu' en Wé Datusengeng (moeder van Sawérigading). Turu'bélaé heeft een jongere zuster, Wé Ma'dettiya. Hij gaat naar de Onderwereld om zijn schoonouders⁵⁴ een bezoek te brengen. Op weg daarheen ontmoet hij Wé Tenriabang met den navelstreng in een mand zelve onderweg naar het

⁵¹ In deze genealogie is een fout geslopen. Het is vaste wet dat steeds volle neef en nicht (volle achterneef en achternicht enz.), dus van dezelfde generatie met elkander huwen. Bataralattu' van Luwu' huwt met Wé Datusengeng, beiden in alle teksten, ook in de onderhavige, van de derde generatie. Hun zoon Sawérigading trouwt met een dochter van La Sattumpugi'; het staat dus vast dat de laatste ook van de derde generatie is, wat nog bevestigd wordt door het feit dat hij met een zuster van Wé Datusengeng gehuwd is.

Andere teksten zwijgen over de voorouders van La Sattumpugi'; alleen zijn moeder wordt een paar maal met dezelfde namen als hier genoemd. In dezen tekst is hij van de vierde generatie, Batara Odang is van de eerste generatie gelijk de Schepper. De generatie van Senrimalangi' is dus ingeschoven.

⁵² *Tjintjo*.

⁵³ Dezelfde als elders steeds La Ma'karoda To Balaunji' heet. Geldt als volle neef van den Heer der Onderwereld Guru ri Selleng.

⁵⁴ Er staat "vader". Dit is een vergissing. De Onderwereld is het land van herkomst van zijn vrouw Wé Padauleng; hij is *manurung*.

Zielenland. Hij neemt haar met het mandje op en keert met haar terug naar Tompo'tika'. De reis naar de Onderwereld wordt niet voortgezet. Het kind doet hij in den buik van Wé Padauleng, zodat deze nu drie kinderen draagt.⁵⁵

Als Wé Tenriabang vijf maanden in de moederschoot (van Wé Padauleng) geweest is, komt Wé Ma'dettia bij haar broeder Turu'bélaé een bezoek brengen. Ongemerkt verbergt zij Wé Tenriabang in de strik van haar lendenkleed en vliegt terug naar den Hemel. Onderweg laat zij het kind met nageboorte gedachtenloos vallen; het komt in een dicht woud op aarde terecht.

Wé Malagenni, uit de Onderwereld afkomstig, thans in den Hemel, kijkt uit (en ziet het wicht). Zij laat uit de Onderwereld een land met toebehoren voor Wé Tenriabang in Tjina ri lau' bij Sabamparu omhoogkomen. Het paleis telt 50 vakken.

In Tompo'tika' worden Wé Adiluwu' en Wé Datusengeng geboren. Haar moeder Wé Padauleng verzorgt haar en wil ze op de aarde laten treden, en op den schommel zetten. Doch tegelijkertijd wil men in Luwu' een feest vieren. Wé Njili'timo' had gewild dat de feesten na elkaar gegeven zouden worden, maar daar wilde men in Tompo'tika' niet van weten. 't Gevolg is dat alles naar Luwu' trekt. Dus kan het feest in Tompo'tika' niet doorgaan tot woede van Wé Padauleng en Turu'bélaé. Zij laten Sangiangserri, jongste kind van den Schepper omlaag komen, maar behandelen haar onbehoorlijk, zoodat zij weer ten Hemel stijgt om bij den Schepper haar beklag te doen. De hemelbode Sangiangpadjung wordt nu omlaag gezonden; hij betast Wé Padauleng's borst, drukt op Turu'bélaé's voorhoofd waardoor zij sterven.

Haar wens volgende had de Schepper indertijd zijn jongste kind Sangiang Serri toegestaan naar Luwu' te gaan om daar padi te worden en aldus de levenskracht op aarde te versterken. Maar zij bleef daar niet. Zij steeg boos weer omhoog en de Schepper liet daarop de sagopalm en de gierst neder, het meel daarvan versterkte de levenskracht in Luwu'. Nadat zij door Wé Padauleng weggeschopt was (schijnt te zien op bovengenoemde slechte behandeling) slaagde de padi zeven jaren niet op aarde en versterkte het meel (van sagopalm en gierst) de mensen in Luwu'. Zij lieten de gewassen na aan het nageslacht dat het meel als voedsel in hoge ere hield.

De goederen van Turu'bélaé en Wé Padauleng werden geroofd en de zetel van het rijk Tompo'tika' werd naar een andere plaats overgebracht.⁵⁶ Drie

---

⁵⁵ Afwijkende voorstelling. Elders wordt eerst Wé Adiluwu' geboren, dan Wé Datusengeng en ten slotte Wé Tenriabang.

⁵⁶ Er wordt niet vermeld door wie dit geschiedde. Volgens het grote I La Galigo hs., no. 188 van het Nederlandsch Bijbelgenootschap geschiedde dit door Wé

maanden nadat Turu'bélaé en Wé Padauleng ter aarde waren besteld verschijnt een hemelbode des nachts, als alles slaapt, in Tjina ri lau'. Hij voert Wé Tenriabang ongemerkt naar Tompo'tika' en brengt haar onder in het geheel vervallen, uit den Hemel stammende paleis van Tompo'tika'.¹⁸ Daar leven Wé Adiluwu' en Wé Datusengeng met één getrouwe voedster in grote armoede. Het huisje boven het graf harer ouders is een armelijk bouwsel. De bode vertelt haar van Wé Tenriabang's roof door Wé Ma'dettia en hoe zij in Tjina terecht is gekomen.⁵⁷ De beide zusters en de voedster zijn door den aanblik van Wé Tenriabang, liggende in haar koffer, bewogen. Men gaat het graf der ouders bezoeken. Hier roept Wé Adiluwu' haar ouders aan. Zij en Wé Datusengeng spreken tot Wé Tenriabang: Zweef in uw koffer terug naar Tjina. Het deksel houden wij hier. Brengt iemand van hemelse afkomst het deksel bij u en blijkt het op de mand te passen, dan moet gij u in Tjina ri lau' vestigen, het land is door Wé Ma'lagenni geschonken. Voor La Sattumpugi' is de tijd gekomen te huwen; hij wacht op een vrouw van hemelse en onderwereldse afkomst (zooals hij zelf). Indien gij werkelijk met hem huwt, kinderen krijgt en het jongste is een meisje, noem het dan I Wé Tjudai. Ik, Wé Adiluwu', zal een zoon krijgen dien ik Palawagau' zal noemen en een jongere (tweeling)dochter Wé Tenrirawé; en ik, Wé Datusengeng, een zoon La Tenritappu (= Sawérigading) en een jongere dochter, Wé Tenriabéng (ook tweelingen).⁵⁸

Noodweer breekt los. Wé Adiluwu' en Wé Datusengeng vliegen van het graf terug naar Tompo'tika', Wé Tenriabang in de mand naar Tjina. Glinsterende gaat zij door de lucht. Wé Ma'dettia bemerkt haar van uit den Hemel; zij haalt haar omhoog, doet haar in een witte pot en zendt haar weer omlaag. Zij werpt een gouden brief uit,⁵⁹ ??????? de pot plechtig in het paleis te Tjina ri lau' binnen te laten. Na zeven etmalen gaat de pot open, een zoogmoeder neemt het eruit.

Als zij opgegroeid zijn huwen La Sattumpugi' en Wé Tenriabang.

Tenridjello', tweelingzuster van Turu'bélaé of van zijn echtgenote (Cat. I La Galigo blz. 52 noot 2), tezamen met haar echtgenoot La Tenrigiling. Mogelijk had de roof plaats na den dood van Turu'bélaé en Wé Padauleng.

⁵⁷ Hij noemt haar drieling-zuster, *dinrutellu*, der beide meisjes. Zij is door ingrijpen van Wé Ma'dettia echter later geboren.

⁵⁸ De tekst is in de war. Hier behoort nog te volgen dat wanneer Sawérigading later in Tjina komt met het deksel en dit blijkt te passen op de mand van Wé Tenriabang, Sawérigading en I Wé Tjudai samen moeten huwen. (Dit passen geschiedt wanneer Sawérigading, als koopman vermomd, een bezoek aan I Wé Tjudai in haar paleis La Tanétté brengt, het onderwerp van meerdere teksten.)

⁵⁹ De geijkte wijze om uit den Hemel mededelingen aan de aardbewoners te doen.

Er volgt nu een opgave van familiebetrekkingen van La Sattumpugi', in de Naamlijst verwerkt. Als Wé Njili'timo' is uitgesproken, breekt de vergadering op. Bij aankomst op de aarde gaat Sawérigading met zijn vertrouwde hovelingen La Pananràng en La Ma'saguni (die hij blijkbaar aantreft, want zij hebben de hemelreis niet meegemaakt – dit zou ook niet kunnen) het paleis La Tanétté binnen.

NAAMLIJST⁶⁰

1. DATU PATOTO' TO PALANROÉ, de Schepper.
2. WÉ NJILI'TIMO', echtgenote van 3.
3. [BATARA GURU] LA TOGENGLANGI' MANURUNG in LUWU', zoon van 1, echtgenoot van 2, in den Hemel.
4. SAWÉRIGADING LA MA'DUNGKELLENG LAWÉ LANGI'PAÉWANG LA TENRITAPPU' MASÉ-MASÉNA OPUNNA WARE', kleinzoon van 2 en 3, huwt met I WÉ TJUDAI van TJINA.
5. WÉ TENRIABÉNG DATU MANUTE' BISSU RI LANGI', tweelingzuster van 4, echtgenote van 6, in den Hemel.
6. REMMANG RI LANGI' LA GUTU', echtgenoot van 5, in den Hemel.
7. BATARA ODANG, van LISUMÉGA, in den Hemel, stamvader van Tjina.
8. DENRA RI LANGI' van ATEPPONGENG (ÉTEPPONGENG), uit de Onderwereld, echtgenote van 7.
9. SENRIMALANGI' LENNA'PUDJIÉ MANURUNG in TJINA RI ADJA, dochter van 7 en 8.
10. LA URENGLÉTTÉ, uit de Onderwereld opgekomen met de landen SOPPÉNG RI ADJA en RI LAU', echtgenoot van 9 en neef.
11. WÉ BERRIGAU' DAÉNG MAROA WÉ TAPPUTANA DAÉNG MA'BÉLA, dochter van 9 en 10, echtgenote van 12.
12. ADJI RISOMPA TO SATTUMPUGI' van RUANGMÉGA, in den Hemel, daalt neer in TJINA RI ADJA, huwt 11.
13. LA SATTUMPUGI' van TJINA RI ADJA te LATIMODJONG, zoon van 11 en 12, huwt 19.
14. SENGENG MANGKAU' van SOPPÉNG RI ADJA en RI LAU' te WAGÉ, dochter van 11 en 12, huwt met 17.
15. WÉ MATJENRARA ULENG PATANGA' (PATAPPA') te LAMURU,

---

⁶⁰ o en u wisselen.

- dochter van 11 en 12, huwt met 22.
16. TENRITIMÉRENG WÉ ATIGUTU' te WAGÉ van SOPPÉNG RI LAU', dochter van 11 en 12, huwt met 26.
  17. LA ODANGLANGI' MANURUNG in SIRIGADING, echtgenoot van 14.
  18. LA TENRIPADA, zoon van 14 en 17, echtgenoot van 20.
  19. WÉ TENRIABANG, echtgenote van 13, dochter van 32 en 33 en gedeeltelijk van 34 en 35.
  20. WÉ TENRIDJÉKA van TÉMPÉ, dochter van 13 en 19, huwt met 18.
  21. WÉ TENRIGANGKA, dochter van 20 en 18. Heeft broers en zusters, niet genoemd.
  22. TO ATAPANGENG LA UDJUMPÉRO, uit de Onderwereld, echtgenoot van 15.
  23. LA TENRIBALI, zoon van 15 en 22, echtgenoot van 24.
  24. WÉ TENRIRUA, dochter van 13 en 19, huwt met 23.
  25. LA TENRIPALI' TAPPUBELOÉ van LAMURU, zoon van 23 en 24.
  26. LA WIDÉRUKKA, uit de Onderwereld, echtgenoot van 16.
  27. PABATANG LIPU DAÉNG PALALLO, zoon van 16 en 26.
  28. WÉ TENRIPÉSO van SOPPÉNG RI LAU', dochter van 13 en 19, huwt met 29.
  29. TALETU' LIPU, echtgenoot van 28.
  30. LA TENRISOLO, zoon van 28 en 29. Heeft broers en zusters, niet genoemd.
  31. I WÉ TJUDAI DAÉNG RISOMPA, jongste kind van 13 en 19.
  32. I LA RUNGKELLENG BATARA ÉMPONG, in de Onderwereld, huwt met 33.
  33. SALINRUNG SOLO' DETTIA NAGA TJENRARA ADJA, in de Onderwereld, echtgenote van 32.
  34. WÉ PADAULENG, in de Onderwereld, dochter van 32 en 33, echtgenote van 35.
  35. LA URUMPESSI TURU'BÉLAÉ MANURUNG van TOMPO'TIKA', huwt met 34.
  36. WÉ MA'DETTIA SEKKADJO TIKA', in den Hemel, zuster van 35.
  37. WÉ MALAGENNI OPU SAMUDA, in den Hemel, uit de Onderwereld.
  38. SANGIANGSERRI, jongste kind van den Schepper.
  39. SANGIANGPADJUNG, hemelbode.
  40. WÉ ADILUWU', dochter van 34 en 35.

41. WÉ DATUSENGENG, dochter van 34 en 35.⁶¹
42. PALAWAGAU' LA TENRIWERRU, zoon van 40.
43. WÉ TENRIRAWÉ TO TEPPADJAI RI LINGE' SALA, tweelingzuster van 42.

---

⁶¹ [In het manuscript van Kern is dit no. 42; no. 41 is overgeslagen - SK]

A XXVb

[KITLV Or 367 ? CHECK]

Handschrift op verzoek van L.E. Emanuel, laatstelijk controleur BB in Wadjo' namens Arung Batara te boek gesteld.

Zonder titel

Deel van een genealogie van Tjina, gevolgd door enige mededelingen over dat rijk.

Schoolschrift 2 Wadjo' van blz. 29-48.

Dit handschrift vervalt in twee gedeelten: 1. de genealogie; 2. het vervolgstuk. 29-34 Het eerste is in I La Galigo metrum geschreven; zie voor den inhoud bijbehorende Naamlijst.⁶²

Dit gedeelte wordt zonder overgang gevolgd door mededelingen, vooral betreffende I La Galigo's zonen Adji Laidé en La Ma'panganro. Het metrum wordt meer en meer verwaarloosd en ten slotte geheel losgelaten.

³⁴ Wé Tjudai wenst plotseling niet met Sawérigading te trouwen; de huwelijkschat wordt teruggegeven. De oorlog ontbrandt: Sawérigading onderwerpt Tjina (Hij trouwt met I Wé Tjudai). Uit dit huwelijk worden drie kinderen geboren: I La Galigo To Boto' I La Sémaga Sangadjiwéro, aangesteld over Luwu', ³⁵ Wé Tenridio Bataribissu Punna lipué in Malimongeng (Ware'), Tenribalobo Punna lipué ri Tekkalala ri Sabanglua (Sawangméga), sticht een vestiging in Lau' timo'.

La Sattumpugi' heet nog Ma'langkanaé ri Latimodjong; Wé Tenriabang heet nog Ma'sao djakké warawaraé ri La Mangilé.

Aanvankelijk zijn drie landen neergedaald: Luwu', Tompo'tika', Wé-wangriwu' (dit is uit de Onderwereld opgekomen). Later kwam Gima op. Hierop daalden andere landen neer of kwamen op, dit geschiedde zonder natuurverschijnselen in alle stilte.

Adji Laidé (de geschiedenis springt tientallen jaren over) Datuna Sabang is

---

⁶² In schrift 3 Wadjo' wordt dezelfde naamlijst in proza gegeven.

de eersteling van I La Galigo en Wé Tenriollé I Da Batangeng.

³⁶ La Ma'panganro Daéng Kalala is het eerste kind van I La Galigo en Karaéngtompó' Daéng malino, vorstin van Pudjanati. Het tweede kind is Singkerru' Ugi' Tenriolai.

Wé Tenriollé zweefde, zeven maanden zwanger, op naar Wiringlangi'; haar kind werd daar opgevoed door Talettu'sompa en Apung mangénré', het heette Adji Laidé Unru' sibali. Door zijn pleegouders over zijn afkomst ingelicht, wil hij groot geworden naar Tjina. Aldus geschiedt, hij heeft onderweg zeven maal op zee te strijden. In Tjina maakt hij zich nit bekend. ³⁸ Sawérigading stijgt ten Hemel om zijn zuster Wé Tenriabéng te vragen wie de vreemdeling is. ³⁹ Zij licht hem in maar hij mag I La Galigo niet op de hoogte brengen.

I La Galigo en Adji Laidé houden een hanenwedkamp. I La Galigo chicanneert (als gewoonlijk) en er ontbrandt een strijd. Remmang ri langi' werpt uit den Hemel een gouden brief omlaag waardoor I La Galigo verneemt dat hij tegen zijn zoon strijdt. ⁴⁰ De strijd wordt gestaakt.

Karaéngtompó' is de dochter der zuster van To Balaonji, vorst van Pudjanati. (Zij woont in Sunra, maar verwerft later ook Pudjanati.) To Balaonji rust een vloot uit om I La Galigo in Tjina te gaan beoorloggen. Als hij wint zal hij I La Galigo's schedel als voederschaal voor zijn hanen gebruiken en diens neusstomp als kandelaar. ⁴¹ Dit wordt I La Galigo overgebracht, die woedend wordt en met een vloot naar Pudjanati vaart. ⁴² Hij komt eerst in het land van To Palaguna (= La Saunglangi' van Sunra ri adja), schoonbroer van To Balaonji, vader van Karaéngtompó'. I La Galigo huwt met haar, zeilt door naar Pudjanati. ⁴³ Als hier de strijd aan den gang is en Wé Tenriabéng dat uit den Hemel ziet, zegt zij met dreigementen haar echtgenoot Remmang ri langi' omlaag te gaan met een legerschaar. ⁴⁴ To Balaonji wordt onschadelijk gemaakt, Remmang ri langi' keert naar den Hemel terug en I La Galigo huwt Karaéngtompó' in haar land (Sunra) weder. Zij wil niet mede naar Tjina en hij gaat alleen door naar Tjina.

Karaéngtompó' brengt een zoon ter wereld, La Ma'panganro. ⁴⁵ Hij droomt later dat I La Galigo in Tjina zijn vader is. I La Galigo had als teken van erkenning van zijn toen nog ongeboren zoon een kris, een zwaard, oorlogsuitrusting enz. achtergelaten.; ⁴⁶ La Ma'panganro neemt die en krijgt, nog jong, ten slotte toestemming naar Tjina te varen. Op zee heeft hij zeven malen tegen goden uit Hemel en Onderwereld te strijden. ⁴⁷ In Tjina gebeurt hetzelfde als later met Adji Laidé (zie boven): strijd, brief uit den Hemel die de strijd beslecht. La Ma'panganro keert naar Pudjanati terug. ⁴⁸ Hij heeft dan een ontmoeting op zee met Adji Laidé, die omtrent hun in den Hemel ingelicht was, maar omgekeerd niet. Er wordt strijd gevoerd die door Adji Laidé als spel

bedreven wordt. Door een brief uit den Hemel komt er een eind aan den strijd. Nu is de beurt aan La Ma'panganro om Adji Laidé over Tjina in te lichten. Zijn vader heeft drie zusters: de beide volle zusters bovengenoemd en een halfzuster, de oudste, Tenriawaru (dochter van I Wé Tjimpau). Hij hoort [...]

NAAMLIJST⁶³

1. LA SATTUMPUGI', vorst van Tjina.
2. WÉ TENRIABANG, vorstin van Tjina.
3. LA TENRIRANRENG te BARINGENG, heer van BEKKENGPOTÉ, oudste zoon van 1 en 2, huwt met 4.
4. WÉ DUPPASUGI' van LAGUSI, echtgenote van 3.
5. LA PADUWAI van BUKI'TENGA TOALALAI van BEKKENGPOTÉ, zoon van 3 en 4.
6. I WÉ UNIÉ TO LAGUSI, dochter van 3 en 4.
7. LA MA'KASAUNG te BULU', heer van SABAMPARU, tweede zoon van 1 en 2, huwt met 8.
8. KARAÉMPUGI' van GIMA, echtgenote van 7.
9. SIDAMANASA van GIMA RI AWA en MALOKU, zoon van 7 en 8.
10. WÉ TENRIOLLÉ I DA BATANGENG te SABAMPARU, dochter van 7 en 8.
11. WÉ TENRIDJÉKA te TÉMPÉ en van WAGÉ, dochter van 1 en 2, huwt met 12.
12. LA TENRIPADA van SIRIGADING en WAGÉ, echtgenoot van 11 [I To Taono.]
13. WÉ TENRIGANGKA van TÉMPÉ, dochter van 11 en 12.
14. DATU LAÉNRE van WAGÉ en SIRIGADING, dochter van 11 en 12.
15. WÉ TENRILOKKA te PATJING, dochter van 1 en 2, huwt met 16.
16. TO PAMANARI te TANADJAWA, echtgenoot van 15.
17. I WÉ LAMPUTJÉ WÉ DATU SUGI' van PATJING.
18. WÉ TENRILELLUNG TE LIMPOMADJANG, dochter van 1 en 2, huwt met 19.
19. PAREMMALIPU I te LAU' ALE'.
20. DAÉNG MAPATA TOALLADJANG, zoon van 18 en 19.
21. WÉ TENRILALO te SOPPÉNG RI LAU', dochter van 1 en 2, huwt met 22.

---

⁶³ In I La Galigo metrum. *u* en *o* wisselen in de namen.

22. PAREMMALIPU II⁶⁴ van PATODJO en SOPPÉNG RI AWA, echtgenoot van 21 [TO PALETTÉI.]
23. LA TENRIDOLO van SOPPÉNG RI LAU', zoon van 21 en 22.
24. WÉ PALETTÉI van SOPPÉNG RI ADJA, dochter van 21 en 22.
25. WELLÉ RI DJAWA van PATODJO, dochter van 21 en 22.
26. WÉ TENRIPÉSO van LOMPÉNGENG, dochter van 1 en 2, huwt met 27.
27. LA TENRIBALI van LAMURU te TÉAMUSU', echtgenoot van 26.
28. LA TENRIPALE' TAPPU' BELLOWÉ van LAMURU, zoon van 26 en 27.
29. WÉ TENRIRUA van LAWOLADJU, dochter van 1 en 2, huwt met 30.
30. LA PAWAKARI van WÉNGENG, echtgenoot van 29.
31. LA PALADJARENG van WÉNGENG, zoon van 29 en 30.
32. LA PAMUSURENG van LADJU, zoon van 29 en 30.
33. TENRIWÉWANGENG van GARA, dochter van 1 en 2, huwt met 34.
34. DAÉNGPATARA van ATTAMPÉRO, echtgenoot van 33.
35. WÉ PANAUNGI TO GARA, dochter van 33 en 34.
36. WÉ TENRILIWENG van TANÉTTÉ, dochter van 1 en 2, huwt met 37.
37. TO WIRAMPUGI' van SADENTJAWA, echtgenoot van 36.
38. LA TENRIANGKE' TO TANÉTTÉ, zoon van 36 en 37.
39. TENRISÉRÉJANG van KAMPIRI, dochter van 1 en 2, huwt met 40.
40. TO PANAUNGI van LÉNRAngleNRAng, echtgenoot van 39.
41. LA PABABARI TO KAMPIRI, zoon van 39 en 40.
42. TENRITALUNRU van RAPENG en KELLING RI ATTANG, dochter van 1 en 2, huwt met 43.
43. **LA PANA(W)OPI** TO KELLING (RI ATTANG), echtgenoot van 42.
44. LA MAPAONANG TO RAPENG, zoon van 42 en 43.
45. TENRI(W)AWINGENG van MENRE' en TAKI, dochter van 1 en 2, huwt met 46.
46. PADUPPA LIPU TO TAKI, echtgenoot van 45.
47. LA POSITANA TO MENRE', zoon van 45 en 46.
48. TENRISAMPÉANG van MALAKA, dochter van 1 en 2, huwt met 49.
49. .... van LIPUMASING, echtgenoot van 48.
50. LA TENRISUKI' TO MALAKA, zoon van 48 en 49.
51. WÉ TENRIATTE' van LAMPOKO, dochter van 1 en 2, huwt met 52.
52. TO TEMMADAMPE' van AMPULU', echtgenoot van 51.
- 54.⁶⁵ DAÉNG MAMALA TO LAMPOKO, zoon van 51 en 52.

---

⁶⁴ No. 19 en 22 dragen dezelfde naam, dit is een vergissing.

⁶⁵ Het nummer 53 is door Kern overgeslagen.

55. TENRIUMPUNGENG te SABURO, dochter van 1 en 2, huwt met 56.
56. TO PATERROI van WAWOLONRA, echtgenoot van 55.
57. LA PAWAWOI TO SABURO, zoon van 55 en 56.
58. WÉ TENRIÉSA' van TJINA RILAU' genaamd MASAOLOTJI, huwt 59.
59. PADARILANGI' van LABU'TIKA', echtgenoot van 58.
60. LA PAÉRONGI TO MULADATU, zoon van 58 en 59.
61. I WÉ TJODAI' DAÉNG RISOMPA PUNNA BOLAÉ RI LA TANÉTTÉ, jongste dochter van 1 en 2 te TJINA RI ADJA, vrouwe van TANA UGI', huwt met 62.
62. SAWÉRIGADING (OPUNA WARE' en van LUWU' LA TENRITAPPU' LA MAPANJOMPA⁶⁶

Schrift 3 bevat een opsomming der kinderen van La Sattumpugi' en Wé Tenriabang met kinderen, conform de voorgaande naamlijst.

---

⁶⁶ [Deze laatste naam klopt niet; het moet Toapanjompa zijn - SK]

A XXXIXa

Cod. 5462; Zonder titel.

INHOUD:

Liefdesavontuur van I La Galigo en Wellé ridjawa (fragment)

Or. hs., 10 x 17 cm, 42 blz., 13-14 r. per blz.

In de Leidse Universiteitsbibliotheek bevindt zich een ander fragment van dit verhaal (leg. Jonker) van zestien bladzijden, Cat. Gal. blz. 414, het is daar opgenomen onder no. A XXXV.⁶⁷ Uit een uitgebreider hs. in de verzameling van het Nederlands Bijbelgenootschap, Cat. Matthes no. 193, blz. 89 blijkt dat het na A XXXIX is te plaatsen. Het onderhavige hs. behoort dus in Cat. Gal. na A XXXIX geplaatst te worden; A XXXV aldaar behoort dus te vervallen.

In de bibliotheek der gemeente Deventer berust een hs. dat op hetzelfde punt als het onderhavige fragment begint maar iets verder doorloopt.⁶⁸

¹ De nachtelijke ontmoeting van I La Galigo en Wellé ridjawa heeft plaats gehad. Zij houdt een lange ontboezeming tegen haar vertrouwde hofdame Wé Ma'pamai'.¹⁸ De wind komt aanvaren (als vrouwelijk voorgesteld) met een boodschap van verlangen van I La Galigo.³³ Zij wordt teruggezonden met de opdracht alle haar verwijten aan I La Galigo over te brengen.

³⁴ Deze ontvangt haar in gezelschap van zijn beide vertrouwde raadslieden. Hij voert met hen een soortgelijk gesprek als Wellé ridjawa met haar hofdame. In dit gesprek breekt de tekst af.

NAAMLIJST

1. I LA GALIGO TO PADAMANI' DATUNA (OPUNA) TJINA SANGADJI-WÉRO TO BOTO' TO SESSUNGRIU' TO SINAPATI.

---

⁶⁷ Onjuist is wat daar gezegd wordt als zouden Wé Palettéi en Wellé ridjawa dezelfde persoon zijn. Onjuist is ook dat I La Galigo met Wé Palettéi overspel gepleegd zou hebben, dit gelukt hem juist niet. Daarentegen wel met Wellé ridjawa.

⁶⁸ [Zie voor een beschrijving van dit handschrift pag. 55-57 hierachter - SK.]

2. LA PALADJARENG TOAPASESSUNG, vertrouwd raadsman van 1 en neef.
3. LA PAMUSURENG TO RUKKAPATI, idem.
4. WELLÉ RI DJAWA BATARI KUNENG van Soppéng ri Adja.
5. WÉ MA'PAMAI', vertrouwde hofdame van 4.

A LXVIa

Leiden, Cod. 1124

Origineel handschrift, 17 x 21 1/2 cm, 68 blz., 15 r. per blz.; tussen blz. 2 en 3; 24 en 25; 54 en 55; 66 en 67 ontbreken bladen. Boven het handschrift staat op blz. 1 geschreven: *sura'na i lola* (boek van L.), vermoedelijk de naam van een vroegeren bezitter, en *bottinna la tatta* (het huwelijk van La Tatta). Het hs. is duidelijk geschreven maar slecht bewaard.

INHOUD:

Huwelijk van La Tenritatta en Batari todja

De plaats van dit handschrift in de reeks der gebeurtenissen is niet nauwkeurig te bepalen. Het huwelijk moet gesteld worden na Adji Laidé's komst in Tjina, cat. A LXVI, en vóór zijn huwelijk met Wé Anébanna, cat. A LXXI.

Het huwelijk van La Tenritatta, zoon van I La Galigo uit Luwu', en Batari todja, dochter van zijn zuster Wé Tenridio, wordt ook verhaald in de hss. 196 en 197 der verzameling van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, zie Cat. Matthes blz. 80 vv.; Korte Inhoudsopgave, Boeginese Chrestomathie III 260, 261, en zie dezen Catalogus blz. 1055 vv.

De drie hss. beginnen en eindigen op verschillende punten, zij bevatten verschillende lezingen.

¹ In Tjina. Sawérigading vraagt aan La Pananrâng hoe lang het opbrengen van den hoogsten huwelijksschat van La Tenritatta geduurd heeft en hoe lang de gasten van overzee er reeds zijn. Reeds zeven maanden is het antwoord, en al dien tijd zijn er met animo hanengevechten gehouden. De volgende dag is de gunstige dag voor het huwelijk van La Tenritatta en zijn nicht Batari todja. Het is dezelfde dag als waarop indertijd Batara Guru uit den Hemel is neergedaald om Luwu' te scheppen.

Den zelfden avond wordt een feestmaal aangericht ten paleize van Sawérigading. Het duurt tot den volgenden dag en wordt uitvoerig beschreven.

Een groot en aanzienlijk gezelschap komt des morgens bijeen. ¹³ De bruidegom wordt uitgenodigd zich gereed te maken voor een plechtige rondleiding. Zij heeft in een stoet van draagzetels plaats, La Tenritatta is naast zijn grootvader Sawérigading gezeten. Lieden uit alle hemelstreken nemen aan den optocht

deel, bissu's zingen haar litanieën. Bij het paleis waar de bruid verblijf houdt aangekomen, wordt La Tenritatta tegengehouden.

²¹ Alsnu volgt de ceremonie die nog talloze malen herhaald zal worden en het geheele hs. vult, die van het zg. tegenhouden. Zij vormt deel van alle vorstelijke huwelijken en bestaat hierin dat eenige personen den bruidegom in den weg treden, vele schatten eischen en als die toegezegd zijn, hem doorlaten. Zoo komt hij stap voor stap nader. Dit tegenhouden is slechts spel. In werkelijkheid wordt er niets gegeven en heerscht er aldoor groote vroolijkheid. Hij wordt door aanzienlijke vrouwen ²⁵ aan banden de trap van het paleis opgetrokken (ook dit is een vaste ceremonie). Het tegenhouden gaat voort.

Batari todja zit binnen op een soort verhoog, door aanzienlijke vrouwen omringd. ³⁰ Zij moet bewogen worden van haar verheven zitplaats af te dalen en zich naar de plaats vóór de hoofdpaal van het huis, waar de ontmoeting met den bruidegom zal plaats hebben, te begeven. Zij wil daar (volgens vaste zede) niet van hooren en schreit. De ongetrouwde zoons van I La Galigo: Adji Laidé en La Ma'panganro geven hun oogen ter dege de kost en maken gewaagde grapjes over de schoone vrouwen die zij zien. Adji Laidé zit o.a. Wé Ané Banna, die door hem 'soms' wordt aangeprezen en later zijn echtgenoot zal worden, alsmede Sompawérung, de bruid van La Makarumpa van Tjina ri lau'. ⁴⁰ Hij wordt woedend, dit huwelijk mag, wegens de landen die er door verenigd zouden worden, niet plaats hebben. ⁵⁴ Batari todja wekt den toorn harer moeder op door haar onwil. Eindelijk zet de stoel omlaag zich in beweging, ⁵⁷ door muziek en bissu litanieën begeleid.

⁶¹ La Sattumpugi', de grijze oud-vorst en grondvester van Tjina (in zijn huwelijk zijn Tjina ri adja en Tjina ri lau' verenigd), verwekt vroolijkheid door quasi tegen te houden, anderen volgen. Bruid en bruidegom gaan nu samen op naar het middenvertrek, maar worden nog bemoeilijkt hun plaats in te nemen. ⁶⁴ I La Galigo veroorzaakt een incident. Hij krijgt zijn vroegere boeelerster Wellé ridjawa in het oog en is direct van zinnen. Als hij weer bijkomt, ⁶⁸ vermeit hij zich in zoete herinneringen.

Hier breekt de tekst af. Voor het vervolg kan men de in **hoofden??** genoemde handschriften 196 en 197 van het Nederlandsch Bijbelgenootschap raadplegen.

NAAMLIJST

La Sattumpugi', oud-vorst van Tjina heeft twee zoons en vele dochters, wier aantal en namen in de verschillende teksten niet allen gelijk worden opgegeven. Zij zijn, daar Sawérigading met de jongste dochter gehuwd is, zijn oudere schoonbroeders en schoonzusters. Allen trouwen en krijgen weer zoons en dochters, die dus volle neven en nichten van Sawérigading's zoon I La Galigo zijn. In alle in Tjina spelende verhalen is sprake van de zg. 70 prinsen, de vorstelijke omgeving van I La Galigo uitmakende. Daarmede zijn de genoemde neven en echtgenooten der nichten bedoeld. Eenigen van hen plegen – van verhaal tot verhaal anders – te worden genoemd, het blijft echter steeds bij een klein gedeelte der zg. 70, wat als een uitdrukking voor 'zeer veel' moet worden opgevat. Ook in dit verhaal worden er verscheidene genoemd, hoewel niet uitdrukkelijk als zoodanig aangeduid.

De kinderen van I La Galigo en de 70 prinsen beginnen volwassen te worden tijdens de gebeurtenis van dezen tekst, getuige het huwelijk van I La Galigo's zoon La Tenritatta met zijn nicht Batari todja. Vandaar dat ook reeds namen van de op hun volgende generatie genoemd worden, feitelijk achterachterneven en –nichten, doch zij worden gewoonlijk eenvoudig neven en nichten genoemd.

De namen der zeer talrijken die bij het huwelijk aanwezig zijn, worden hieronder genoemd, doch daar van velen slechts de namen genoemd worden, staat de identificatie niet geheel vast.

1. LA SATTUMPUGI' OPUNNA TJINA, oud-vorst en grondvester van Tjina.
2. SAWÉRIGADING OPUNNA WARE' TOWAPANJOMPA LAWÉ, oud-vorst van Tjina, schoonzoon van 1 en 3⁶⁹.
3. [I WÉ TJUDAI] PUNNA BOLAÉ RI LATANÉTÉ, jongste dochter van 1, echtgenote van 2.
4. I LA GALIGO SANGADJIWÉRO TO BOTO' TO PADAMANI TO SINAPATI I LA SÉMAGA OPUNA (of DATUNNA) TJINA, zoon van 2 en 3.
5. [RADJÉNG RI SOMPA] echtgenote van 4 in Luwu', niet bij name genoemd.
6. WÉ TENRIGANGKA, echtgenote van 4 in Tjina.
7. WÉ TENRIDIO BATARI BISSU BATARALAMMING van SABANGLOWA ten paleize Malimongeng, dochter van 2 en 3.

---

⁶⁹ [Dit laatste klopt niet, Sawérigading is de echtgenoot van 3 - SK]

8. TENRIBALOBO TO TEKKALALLA', dochter van 2 en 3.
9. LA TENRITATTA LA SINAPATI TO WARE', plaatsvervanger van 4 in Luwu' en zoon van 4 en 5, elders van 4 en 6.
10. LA TENRILOLO(NG) (en DOLO(NG)) DATUNA SOPPÉNG, echtgenoot van 7.
11. LA TENRIPALE' OPU LAMURU, echtgenoot van 8.
12. BATARITO'DJA (WÉ TO'DJA) DAÉNG TALAGA, dochter van 7 en 10, bruid van 9.
13. ADJI LAIDÉ TUNE' SANGIYANG LA SINAPATI TUNE' MUTIYA PADJUMPÉROÉ van WIRINGLANGI' SUMANGE' ALA LA TENRILALENG I LA SANGIYANG UNRU' SIBALI PAREMMA (en PATERRO') MUSU' TENRIBALIÉ TOTO' BARUGA ADJAMPARANI TO WÉWANG LETTÉ (?), zoon van 4 en 6⁷⁰, nog ongehuwd.
14. TALETU'SOMPA van WIRINGLANGI', hemelse pleegvader van 13.
15. LA MA'PANGANRO TO WÉWANGLETTÉ (?) PANJIWIÉNGI (en MANJIWIÉNGI) van SUNRARIADJA en PUDJANANTING DAÉNG KALALLA' TO MAMPI KAPAPANG, nog ongehuwd, zoon van 4 en 16.
16. KARAÉNGTOMPO' DETTIAWULENG [DAÉNG MALINO van PUDJANANTI], echtgenoot van 4, moeder van 15.
17. LA PANANRÂNG TO SULOLIPU, 1e raadsheer (suléwatang) en neef van 2, uit Luwu' meegekomen.
18. LA MA'SAGUNI TOWAPÉMANU', raadsheer en neef van 2, uit Luwu' meegekomen.
19. LA SINILÉLÉ, raadsheer en neef van 2, diens plaatsvervanger in Luwu'.
20. DJEMMU RI TJINA, raadsheer en neef van 2.
21. SETTI RI WARE', idem.
22. I LA DATUNA PALAWAGAU' TORIMUTIYA PADJUMPÉRO RI TOMPO'TIKA', neef van 2.
23. LA TENRIPEPPANG DATUNA WADENG PADJUMPONGA [gehuwd met de zuster van 22].
24. LA MASARÉSA, zoon van 22.
25. LA MA'PANJOMPA, zoon van 23.
26. SENGENGPA BéTA van WALINONO TORIMUTIYA PADJUMPÉRUNENG, uit de Onderwereld met zijn land opgestegen⁷¹.

---

⁷⁰ Ten rechte 4 en diens eerste echtgenoot Wé Tenriollé.

⁷¹ Hij is van de generatie van Sawérigading's vader; het land Walinono komt niet in andere bekende teksten voor. Elders is La Walinono vader van 5 en dan van de

27. TEDDJORISOMPA van WÉWANGRIWU', grondvester van zijn rijk, met zijn land uit de Onderwereld opgestegen⁷².
28. LA TENRITATTA DATU GIMA, vorstelijke gast.
29. LA MA'DAREMMENG TO MALOKU, idem.
30. LA RUMPANGMÉGA van TESSILILU, ook gezegd van LUSÉTASI', idem.
31. LA MA'PAPULI van METTOWANGING, idem.
32. DATU MAWALÉ van TARANATI, idem.
33. LA TENRIRANRENG PANRÉPATANG', zoon van 1.
34. LA MA'KASAUNG, zoon van 1.
35. WÉ DUPPASUGI' TO LAGUSI, echtgenoot van 33.
36. LA TENRIPADA I TO TAONO OPU LAGUSI, schoonzoon van 1, vader van 6.
37. SIMPUANGLETTÉ van TJINA RI LAU', schoonzoon van 1.
38. TO PALETTÉI van LUSÉTASI', schoonzoon van 1, vader van 45.
39. LA PAIRONGI [TO MULADATU van TJINA RI LAU', zoon van 37?], neef van 4.
40. LA MA'KARUMPA, SIMPUANG LANGI' DAÉNG MATOLA (en PATOLA) van TJINA RILAU', zoon van 34.
41. LA TENRISUKI I [LA TENRIBALI] van TÉYAMUSU', neef van 4.
42. LA PABABARI TO KAMPURI, neef van 4.
43. LA WARAMPUGI' van TANATENGA, neef van 4, echtgenoot van 44.
44. WELLÉ RIDJAWA TO SOPPÉNG (RI ADJA), zuster van 10, echtgenoot van 43.
45. WÉ PALETTÉI SOPPENG RILAU' (ook RIADJA), dochter van 38.
46. LA TOGE'LIPU TO MALAKA.
47. LA PAMUSURENG TO RUKKAPUTI (POTI), neef en vertrouwde van 4.
48. [LA PALADJARENG] TOAPASESSUNG, idem.
49. TENRIAWARU PUNNA BOLAÉ RI SABANGLOWA, dochter van 2 [en I Wé Tjimpau], moeder van 158.
50. [LA SULOLIPU] van TAKKÉBIRO en KAUKAU (in Luwu') LETTÉ MANGKAU' I, zoon van 17, echtgenoot van 49, vader van 158.
51. WÉ LINRUKÉTENG van MALAKA, nicht van 4, moeder van 126.
52. LA MA'BALENNA van UDJUNG, echtgenoot van 51.
53. RADJAMULIA, nicht van 4.
54. LA PADUWAI [van BUKI'TENGA], neef van 4 en echtgenoot van 53.

---

generatie van Sawérigading. Het land wordt in een enkel fragment op aarde gelokaliseerd, idem in het verhaal A .... doch is daar niet hetzelfde als hier.

⁷² Hij is van de generatie van Batara Guru.

55. WÉ TENRIAPPANG, echtgenoot van 56.
56. LA MA'PAWARE', [neef van 4?].
57. I WÉ UNIA TO LAGUSI, dochter van 33 en 35, nicht van 4.
58. LA MALAGENNI TO SUPPA', echtgenoot van 57, neef van 4.
59. TENRIPAWÉLI van AWATASI', nicht van 4.
60. LA MA'DANATJA van TÉAMUSU', echtgenoot van 59, neef van 4.
61. TENRISAWUNGENG I, nicht van 4.
62. LA TENRIAKKA, echtgenoot van 61, neef van 4.
63. TENRISAWUNGENG II TO LOMPO, nicht van 4, moeder van 138.
64. LA MAKARODA TO SÉGÉRI, neef van 4, echtgenoot van 63.
65. WÉ TENRISUI, indertijd uit Luwu' meegekomen in het gevolg van 2, moeder van 139.
66. LA SESSUNGRIWU', zoon van 8 en 11.
67. PAREMMAGUTU', neef van 4.
68. ADJI PALALLO van RUWANG MÉGA, neef van 4.
69. LA SAUNGLANGI' TO PATAWARI van SUNRA RIADJA.
70. I LA SANGIYANG, hemelse broeder van Turu'béla, eerste vorst van Tompo'tika'.
71. LA OROWAGI TO PANRÉTANGA', te gast in Tjina.
72. LA SULESSANA TO PANRÉGAU', idem.
73. WÉ APANGLANGI', Puang van Luwu'.
74. I WÉ SALARENG, Puang van Ware'.
75. I LA PABATANG TO TENRILOLO(NG) (of DOLO(NG)), gehuwd met een zuster van 3.
76. TO RISAUNG PADJUMPONGA van SAWANGMÉGA.
77. PALISUBAGA van LAMURU, aanzienlijke vrouw ten paleize in Tjina.
78. TOSALASUGI' van SOPPÉNG, idem.
79. I DA PASUGI' van LAGUSI, idem.
80. I DAÉNG PUTÉ van BUKI' TENGA, idem.
81. DATU TAMANANG van TÉMPÉ, idem.
82. PUWANG van LAÉLAÉ te LATIMODJONG.
83. LA WIRANGRATU van DJWAWI-DJAWI, te gast in Tjina.
84. I LA LUMPONGE' TO SAWÉASÉ, groote van Luwu', met 9 meegekomen.
85. I DA RIATA ?
86. TUNE'LIPU van BALANGNIPA, voorname gast van overzee.
87. DATU PAPERRING ALANGENGNGÉ [van SIDÉNRÉNG?], idem.
88. LA PANEMMU van WAWOÉMPONG, idem.
89. TO TENRILÉKE' van BALIRANTÉ, idem.
90. I LA PAWADJO TO PAO, idem.

91. I LA SINAMPÉ ANGIMPALIÉ van MARAPETTANG, idem.
92. LA TENRISUKI II van SAMA RI WAWO, idem.
93. LA NJIWIRIWU' van SAMA RI AWA, idem.
94. ATJING SIBALI LETTÉ MANGKAU' II van ARO BIRING, idem.
95. LA PALAGUNA van DJAWA RI LAU', idem.
96. PAGE'LIPUÉ van MEKKA RI LAU', idem.
97. TOWAPATUNRU van MEKKA RI AJA, idem.
98. DETTIA PADJUNG van LABU'TIKA', idem.
99. ADJI TELLEMMMA' van TAPPATANA, idem.
100. LA POTOKATI WULIOÉ [de Boetonner], idem.
101. SENRIMATUNGKE' KARAÉNG LOLO van MANGKASA', idem.
102. DAÉNGPABÉTA KARAÉMPALI TO SÉGÉRI, idem.
103. RIWU' PADUPPA van ATTANG TASI', idem.
104. METTJA PADUPPA van MÉNÉ'SIA, barbarendvorst, afhankelijk van Tjina.
105. ATJENG KULIMBA(NG) van BAÉBUTA, idem.
106. LA TENRIODANG van POMPESSI, te gast in Tjina.
107. SADJO ALANGENG van MATANA, idem.
108. LA MA'SAWÉDI van KIDUNG, idem.
109. LA TENRITELLUNG van SÉRENG, idem.
110. LA PABOKORI DATU ORO, gast van verre.
111. LA TENRIPAU TO SOLO', gast van verre.
112. LA PAMATJINGI van WULIO (Buton), te gast in Tjina.
113. LA PALIBURI van PATANI, idem.
114. I TEMPÉRENG I DA PALILU, eerste hofdame van 3.
115. I DA SAREBBU, hofdame van 3.
116. AMPÉ MALADJU, idem.
117. I DA PASISSENG, echtgenoot van 48.
118. WÉ TENRISOLONG [van WAGÉ], jongere zuster van 13.
119. TENRIMÉNÉRENG, ? een vrouwelijk familielid van den zelfden graad als 13.
120. SIMPURUTODJA, dochter van 43 en 44.
121. WÉ TENRI(W)ADJA, dochter van 51 en 52.
122. WÉ RUKKAPUTI, dochter van 47.
123. WÉ MA'PASISSENG, dochter van 48.
124. TENRIPAWÉWANG BATARALAMMING, dochter van 8 en 11, echtgenoot van 125.
125. LA TENRIGÉONG TO LAMPOKO, echtgenoot van 124.
126. SOMPA WÉRUNENG (WÉ SOMPA) BATARA LAMMING ATU WÉRU-

NENG van SALO'WÉMPANG PAWAWOI.⁷³

127. I (en WÉ) ANÉBANNA DAÉNGPALALLO, dochter van 6, neergedaald in Atuwông, gehuwd met 13.
128. I LA PASÉWENG, eerste echtgenoot van 6.
129. SINGKERRU'WUGI', jongere zuster van 15.
130. TENRITALUNRU (of TALURUNG) DAÉNGRIRUWA van KELLING, dochter van 53 en 54.
131. TJENRARALANGI' van KELLING, dochter van 55 en 56.
132. TENRILINRUNGENG DAÉNGPATOLA, dochter van 57 en 58.
133. TENRIAWÉWÉ DAÉNGMALANTANG, dochter van 59 en 60.
134. WÉ TENRIODANG, dochter van 63 en 64.
135. WÉ ATURIWU', dochter van 65.
136. LA TENRILUTUNG [van BARINGENG?], echtgenoot van 65.
137. WÉ MAKARODA, dochter van 138 en 139.
138. WÉ TENRITIMENG, nicht van 4.
139. DATU LA OLLÉ, echtgenoot van 138.
140. WÉ MA'PASABI, dochter van 141 en 142.
141. WÉ TENRILÉKE', nicht van 4.
142. LA TENRILATE' van SU'NALANGI', echtgenoot van 141.
143. WÉ TIKE'TANA, dochter van 144 en 145.
144. WÉ MA'DANATJA, nicht van 4.
145. LA PALIPUI, neef van 4, echtgenoot van 144.
146. PUWANG MA'TOA van TJINA.
147. I LA MATONENG DAÉNG MATOLA van TJINA RI LAU', waarschijnlijk dezelfde als I La Patoneng, zoon van 6 en haar eersten echtgenoot 128.
148. I WÉ ATJENGA.
149. LA MALAPUA TO MALOKU, gast van overzee, zoon van 29.
150. LA PALAGUNA van PUDJANANTING, vader van 16.
151. WÉ MA'DAREMMENG DATUNA LÉMPANG (of LÉNRANG), uit den Hemel neergedaald, moeder van 127.
152. I LA GALIGO TO KELLING, te gast in Tjina.
153. DATUNA SABANG.
154. Een nazaat van den *manurung* van BARATJINA.
155. TENRIPANAMPÉ, aanzienlijke dame in het gezelschap van 12.
156. WÉ TENRISOLO', idem.
157. WÉ PATUNERRANG DAÉNG PALALLO, idem.

---

⁷³ Haar woonplaats wordt opgegeven als: Sabamparu en Sabanglowa.

158. WÉ PATÉKAI DAÉNGPALALLO van LA TANÉTÉ, idem [as. echtgenote van 15].
159. APUNG RITO'DJA, dochter van 45 en 160.
160. I LA MANGKAU', echtgenoot van 45.
161. TENRIWÉWANGENG, dochter van 43 en 44 (doch ook geheel anders opgegeven).
162. LA PATAWARI van SUNRARIADJA, zoon van 69.
163. SANGADJI WARU, zoon van of opgevoed door 4.

D.

**HANDSCHRIFT IN DE
DEVENTER BIBLIOTHEEK**

D I.

Dit handschrift heeft een lange geschiedenis. Het werd in 1784 buitgemaakt in Selangor (Maleise schiereiland) , waar zich toen een Boeginese vestiging bevond. De leider van het Nederlands eskader dat de plaats overmeesterde, admiraal Van Braam, stelde het in handen van G. van Hasselt, die het schonk aan E. Scheidius, hoogleraar te Harderwijk, die het op zijn beurt schonk aan de Gelders-Zutfense bibliotheek der academie aldaar. Bij den opheffing dier academie werd de gehele bibliotheek, waaronder dit hs., aangekocht door de stad Deventer. Het maakt thans nog deel uit van de Athenaeum-bibliotheek der stad, no. 10 O 8 (41), op het omslag gemerkt no. 41.

Het gehele handschriftje telt 53 blz., waarvan blz. 1-50 een I La Galigo tekst, de rest zijn losse overpeinzingen, in geen verband met het voorafgaande staande.

Zie voor bijzonderheden over hs. vóór het door de stad Deventer verkregen werd: *Catalogus Bibliothecae publicae Daventriensis* blz. 251 vv. — Deventer 1832.⁷⁴

Zonder titel.

INHOUD:**Liefdesavontuur van I La Galigo en Wellé ridjawa (fragment)**

50 blz., 14 r. per blz., 13 x 8 cm.

Het hs. is zeer klein, onduidelijk geschreven en blijkbaar een slordig afschrift, het bevat vele verschrijvingen, een groot aantal syllaben is overgeslagen. Goed bewaard.

Er bestaat van dit verhaal een uitvoerig hs. in de verzameling van het Nederlandsch Bijbelgenootschap (no. 193, *Catalogus Matthes* blz. 80, z.o. Boeg. Chrestomathie III 259) alwaar dit avontuur gesteld wordt tussen I La Galigo's huwelijk met zijn nicht Wé Tenriyollé en het huwelijk van Wé Tenridiyo met La Tenrilolong van Soppéng.

---

⁷⁴ [Zie voor dit handschrift ook Bedaux et al. 1985:66-8, waar ook een afbeelding van dit manuscript is opgenomen - SK.]

In de Leidsche Universiteitsbibliotheek (leg. Jonker) bevindt zich een fragment zonder waarde, Cod. A XXXV (Cat. I La Galigo blz. 414) en een paralleltekst, op hetzelfde punt beginnende, maar eerder afbrekende, Cod. Orient. N. 5462.⁷⁵

Het hs. begint als de nachtelijke ontmoeting van I La Galigo en Wellé ridjawa reeds heeft plaats gehad.

¹ De dag breekt aan. Wellé ridjawa⁷⁶ bevindt zich in haar paleis te Soppéng. Zij staat op en lucht haar gemoed aan haar vertrouwde hofdame I Wé Mapanai. Zij weeklaagt over de scheiding van I La Galigo en zijn trouweloosheid; hij heeft niets meer van zich laten horen. De hofdame tracht haar te kalmeren. ¹⁰ De wind – steeds met het vrouwelijk persoonlijk lidwoord *Wé* aangeduid – **waait** aan en begint in menschentaal tot haar te spreken. Zij is door I La Galigo gezonden met een sirihpruim van hem, die voor Wellé ridjawa moge zijn alsof hij zelf aanwezig is. Geef hem een sirihpruim uit uw mond terug, zegt de wind. Zij antwoordt met stortvloed van verwijten: I La Galigo heeft zijn belofte haar te zullen huwen niet gehouden. ²⁰ De wind verzekert dat hij niet iemand naar haar verlangt als zij naar hem. Ten slotte geeft zij de gevraagde sirihpruim en de wind gaat ermee heen. Te noen is hij terug in I La Galigo's paleis. ³⁰ Hij brengt Wellé ridjawa's opdracht (de bekende klachten) getrouwelijk over. Na ook de sirihpruim overgegeven te hebben keert de wind naar zijn heim in Wiringlangi' terug.

Thans volgt een lang gesprek van I La Galigo met zijn beide neven en vertrouwelingen. To Rukkapati en Toapasessung, een gesprek in den zelfden trant als dat tussen Wellé ridjawa en haar hofdame gevoerd. De neven stellen voor dat hij een formeel huwelijksaanzoek zal richten tot haar moeder, doch I La Galigo durft daar niet toe over te gaan uit vrees dat hij afgewezen zal worden. De neven werpen het dan over een anderen boeg en wekken hem op afleiding te zoeken. Hun pogingen hebben geen resultaat. I La Galigo blijft somber en zou met haar naar het Dodenverblijf willen gaan.

Hiermee eindigt het fragment.

---

⁷⁵ [Zie voor een beschrijving van dit laatste handschrift pag. 43-44 hiervoor - SK.]

⁷⁶ [Er staat Wellé ri adja - SK.]

NAAMLIJST

1. WELLÉ RI DJAWA van SOPPÉNG (RI ADJA), boeleerster van 3.
2. I WÉ (of É) MAPANAI (PANAI), vertrouwde hofdame van 1.
3. I LA GALIGO OPUNA TJINA TO BOTO' TO PADAMANI' SANGADJI-WÉRO TO SESSUNGRIU' I LA WÉMAGA, vorst van TJINA.
4. LA PAMUSURENG (MUSU') TO RUKKAPATI, neef en 1e raadsman van 3.
5. [LA PALADJARENG] TOAPASESSUNG TO WÉNGENG, neef en 2e raadsman van 3..

**LIJST VAN OVERIGE LA GALIGO-MANUSCRIPTEN IN OPENBARE
COLLECTIES**

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK LEIDEN

NBG 189 ???

Cod.Or 6941

Cod.Or 8374

Cod.Or 8478 ? (van Emanuel; in BKI 1961)

Cod.Or 8921 (aant. Kern?)

Cod.Or 8924 (inh. opg. van Kern?)

Cod.Or 17093

Microfilms van manuscripten uit andere collecties

A 40c (Vt 130 pp.40-3) Schepping van Adam en Hawa en de berg Bawaka-
raeng. CHECK

A 50C + 57B YKSS 208; KERN 1954:25 (XII).

A 50D + 57B YKSS 244; KERN 1954:70 (XXII).

A 50D + 55C YKSS 203; KERN 1954:76 (XXIII).

A 51B + 57A YKSS 50; KERN 1954:114 (XXV).

A 51B + 57B YKSS 96; KERN 1954:46 (XVI)

A 240 (Vt 129 pp. 174-5) Wijding Wé Tenridio

A 245 (Vt 139 IV pp. 1-11) Bg. scheppingsverhaal met oud Bg en Moslimse
elementen. CHECK

(Vt 139 V 2 blz) a.Bg over 'eerste mens' en islamisering; + b. Maleise
vertaling. CHECK

C 36 MIDDELBURG 102C; ZIE KERN 1939

Microfilms collectie C.C. Macknight

- A 1484:1 (= CCM 4:1 = YKSS 247) 'Aankomst van Wé Cudaiq in Luwuq om de grote familiebijeenkomst bij te wonen; beschreven in Kern 1954:238-42.
- A 1488:5 (= CCM 8:5 = Boné 9) 'Sureq Selléang Riwayat Sawérigading'. Twee delen: 1. Mula Tau; 2. 'Kelahiran Sawérigading'.
- A 1490:1 (= CCM 10:1) La Galigo; ± 242 pp.; vele pagina's in begin in slechte staat met tekstverlies; KP A; Schrift: <Sa> - S of /; I Wé Codaiq; bevat weigering Cudaiq en oorlog in Cina; [hierin waarschijnlijk de afbeelding van SW op zijn schip (zie foto's CCM)]
- A 1490:2 (=CCM 10:2) La Galigo; slecht leesbaar door door de pagina schijnende inkt; KP A [figuren; La Maddaremmeng, I La Pamusuq, puatta La Tenriliweng, La Makkarodda, La Maddukkelleng, La Makkasauq] [Arab] Salamaq Kuwa adanna / La Maddaremmeng/ Letté ri Langiq / lé tarau / matuq jula orio
- A 1490:4 (=CCM 10:4) La Galigo ?; fragment, 24 pp.; slecht leesbaar door doorschijnende inkt, laatste opnamen onderbelicht; KP A
Salamaq Namalalenna ronngang mpennié naruwa mua I La Déwata ronngang manippi RiMaLaLeNa sia wennié napolé mua sia nanyiliq liseq sinrangeng masuwaq sia pada-padanna

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE,
AFDELING HISTORISCHE DOCUMENTATIE, LEIDEN

Or 535 Ritebbanna Wélenrénngé; Fotocopie van een handschrift in bezit van
Haji Ahmad Rakka in Bila, Soppeng. (= PPN 64/1 [??])

Or 545/200a La Galigo fragment: In Boting Langiq en Walinono (huwelijk
Sinrang Mpatara en Wé Cora Tikkaq [??])

Or 545/200c Aantekeningen Noeroeddin Dg Magassing te Palopo

BIBLIOTHEEK SEMINAR FÜR SÜDOSTASIENWISSENSCHAFTEN,
FACHBEREICH 11, JOHANN WOLFGANG GOETHE UNIVERSITÄT,
FRANKFURT

RE CH 24a

RE CH 24b

LIBRARY OF CONGRESS, WASHINGTON DC

Bugis

HOUGHTON LIBRARY, CAMBRIDGE, MASS.

Bugis

THE BRITISH MUSEUM, DEPARTMENT OF ETHNOGRAPHY, MUSEUM OF
MANKIND, LONDON

Een pak speelkaarten met op de achterzijde 'Malléléanna La Oro Kelling'.